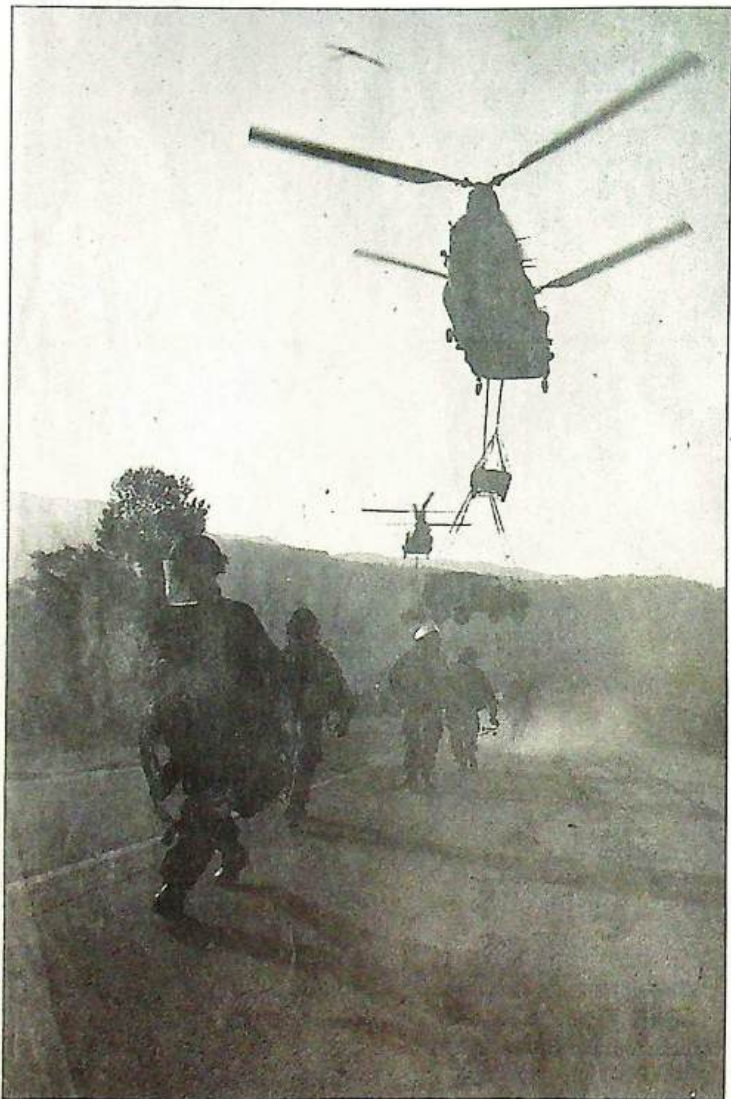

Chronologische ontwikkelingen

Joegoslavië

Map 4 E

Britse militairen spoeden zich zaterdag over de weg, dertig kilometer zuidelijk van de Joegoslavisch-Macedonische grens, terwijl helikopters materieel vooruit brengen.

Een officier van de Britse militaire inlichtingendienst bekijkt een stapel van honderden paspoorten van etnische Albanezen, die vluchtende Serviërs in Pristina op straat hadden gegooid.

In één weekeinde ziet Kosovo er totaal anders uit

De afgelopen dagen zijn de bakens in Kosovo volledig verzet, wat leidde tot een ongekende chaos op de weinige wegen in de Servische provincie. Het Servische leger dat zich eerst niet en toen weer wel terugtrok, onderweg nog hier en daar huizen in brand schietend. Russische militairen die onverwachts oprukten naar de hoofdstad Pristina en door de Serviërs met gejuich werden ontvangen. Navo-eenheden die alsnog snelheid maakten, onder gejuich van de etnisch Albanezen. Tranen van vreugde en van angst verwrongen gezichten. Dit keer waren de Serviërs de vluchtelingen: uitgejouwd door hun Albanese plaatsgenoten trokken zij richting Belgrado. Een beeldverhaal van de omwenteling.

FOTO'S AP, REUTERS

Een Russische militair rust zat

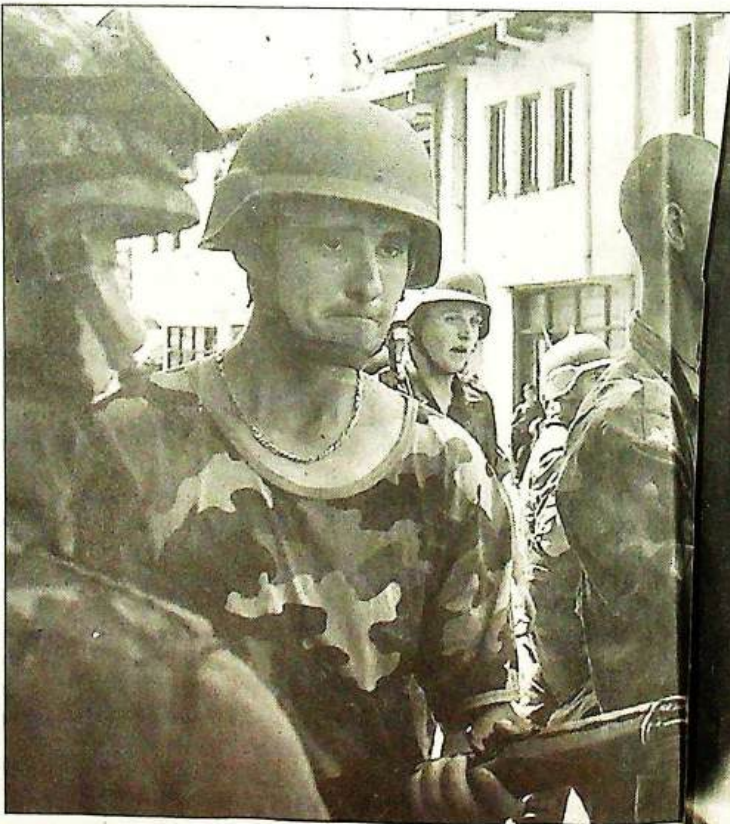
Een Duitse militair, onderweg naar Kosovo, wordt zaterdagmiddag onthaald door vluchtelingen in het kamp Stankovic. De Navo krijgt gaandeweg de controle over het gebied.

Servische troepen verlaten zondag de grens tussen Albanië en Kosovo. De troepen trokken opmars in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog.

Britse militairen bewaken een huis, dat door de Servische eigenaar zelf in brand is gestoken voordat hij met zijn gezin richting Bedlgrado vluchtte.

Terugtrekkende Servische troepen lopen tussen de jouten in Kosovo. Ze hebben kregen bescherming van de NAVO.

Bloemen en kussen voor Kfor in Prizren

Duits-Nederlandse brigade
Bouke Bergsma, ANP

'waanzinnige situatie'. De Servische bevolking staat massaal op de vlucht voor de gevreesde wraak van het UCK. Tussen Prizren en Prizren komen we honderden zwaarbeladen Servische auto's tegen, op weg naar het noorden.

De Navo-aanwezigheid is in dit gebied nog minimaal. Staat er na was het de hele dag feest in het centrum van de stad. De Duits-Nederlandse Kfor-brigade (8.500 Nederlanders, 2.050 Nederlanders) krijgt haar hoofdkwartier in Prizren, in het centrum van de zuidelijke Navo-sector in Kosovo.

Zondagmiddag staat het centrum van Prizren compleet op zijn kop. De niet voor de etnische zuiveringen gevluchte Kosovo-Albanen banezen vieren massaal en uitbundig feest. Duitse militairen schrijven handtekeningen op armen van kinderen en krijgen zoenen van meisjes. Ekk door de stadrijdende Kfor-voertuig wordt luid bejubeld. De hele middag

ABEBA - Ethiopie zegt in afgelopen dagen meer dan 4200 militairen van buurstaat Eritree te hebben gedood, verwoest en gearangen. Eritree staat sinds donderdag 4200 doden zijn gedood. Het scheidingsconflict tussen de landen in de Hoorn van Afrika speelden zich af in de regio Eritree, dat zich afscheidde van Ethiopie, deze streek in mei vorig jaar. In februari wisten de Badme te heroveren.

De Texaanse gouverneur Bush junior heeft officieel opgeworpen voor de Republiek bij de presidentsverkiezingen van het jaar 2000. Grote kans om voor de Democratische partij te worden gekozen.

De Texaanse gouverneur Bush junior heeft officieel opgeworpen voor de Republiek bij de presidentsverkiezingen van het jaar 2000. Grote kans om voor de Democratische partij te worden gekozen.

laat weten uit te kijken naar s

emburg op winst

EMBURG - Bij de parlementsverkiezingen in Luxemburg, die worden gehouden, wordt de Duitse partij van premier Jung met gemak opnieuw de grootste partij. De conservatieve Christen-Sociale Volkspartij (CSV) funktieer blijft ongeveer gelijk aan volgens een prognose van 30,5 procent van de stemmen. Coalitiepartner PSOL, Socialistische Arbeidspartij, op verlies, de Democratische partij zal verliezen op winst.

gezant naar China
bom op ambassade
WASHINGTON - De Verenigde Staten sturen vandaag een speciale gezant naar China om nog eens uit te leggen hoe een bom in België heeft kunnen ontploffen. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Al Gore heeft gisteren gezegd dat de taak van de gezant is om te voorkomen dat het om een terroristisch ongeluk gaat.

log Ethiopie-Eritree:
venden slachtoffers
ABEBA - Ethiopie zegt in afgelopen dagen meer dan 4200 militairen van buurstaat Eritree te hebben gedood, verwoest en gearangen. Eritree staat sinds donderdag 4200 doden zijn gedood. Het scheidingsconflict tussen de landen in de Hoorn van Afrika speelden zich af in de regio Eritree, dat zich afscheidde van Ethiopie, deze streek in mei vorig jaar. In februari wisten de Badme te heroveren.

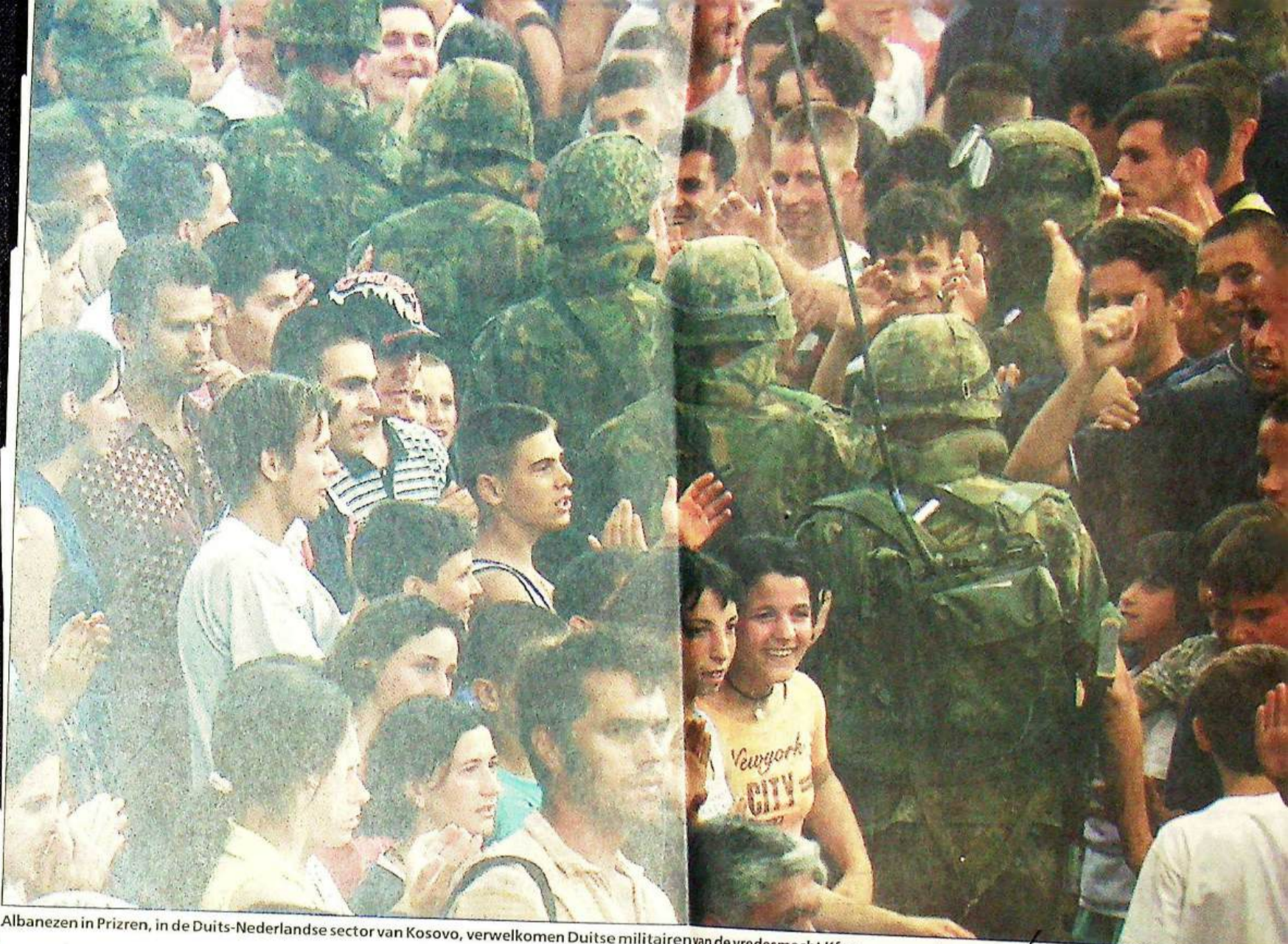
oor officieel
tskandidaat
De Texaanse gouverneur Bush junior heeft officieel opgeworpen voor de Republiek bij de presidentsverkiezingen van het jaar 2000. Grote kans om voor de Democratische partij te worden gekozen.

andaten.
er voor op andere
met de Democratische partij te worden gekozen.

andaten.
er voor op andere
met de Democratische partij te worden gekozen.

andaten.
er voor op andere
met de Democratische partij te worden gekozen.

andaten.
er voor op andere
met de Democratische partij te worden gekozen.

Albanezen in Prizren, in de Duits-Nederlandse sector van Kosovo, verwelkomen Duitse militairen van de vredesmacht Kfor.

Gespannen opmars in Kosovo

14-6-99

Vredesmacht Kfor
redactie buitenland

PRISTINA - In Kosovo is de spanning tussen de Navo en Rusland hoog opgelopen na de onverwachte opmars van 200 Russische militairen. De Navo lijkt de Russen hun zin te geven, en hun toch een eigen zone in de provincie te gunnen.

De Russen trokken in de nacht van vrijdag op zaterdag onverwachts op naar Pristina, de hoofdstad van Kosovo. Aanvankelijk

verklaarde de Russische minister van buitenlandse zaken Ivanov dat het contingent direct zou worden teruggetrokken. Maar dat gebeurde niet, en de Russen bezetten het vliegveld bij Pristina.

De Navo trok enkele uren later binnen. Ze werd door de Albanen enthousiast onthaald. De eerste vier Nederlanders kwamen zaterdagmiddag binnen. Gisteravond waren 14.000 Navo-militairen Kosovo binngetrokken.

Bij het vliegveld van Pristina werden Britse en Franse legervoertuigen door de Russen tegenhouden. Uiteindelijk trokken

de Navo-militairen zich terug.

De Amerikaanse president Clinton belde gisteren met zijn Russische ambtgenoot Jeltsin om uitleg te vragen. Volgens Jeltsin medewerker Prichodko heeft zijn baas 'zelf' het bevel gegeven om manschappen naar Pristina te sturen, maar is het tijdstip van de intocht bepaald door de legerleiding. Russische en Navo-generaals moeten van Clinton en Jeltsin een regeling uitwerken voor het vliegveld. De Amerikaan Talbott overlegde het hele weekend in Moskou. Hij zei dat de Russen hebben toegezegd geen troe-

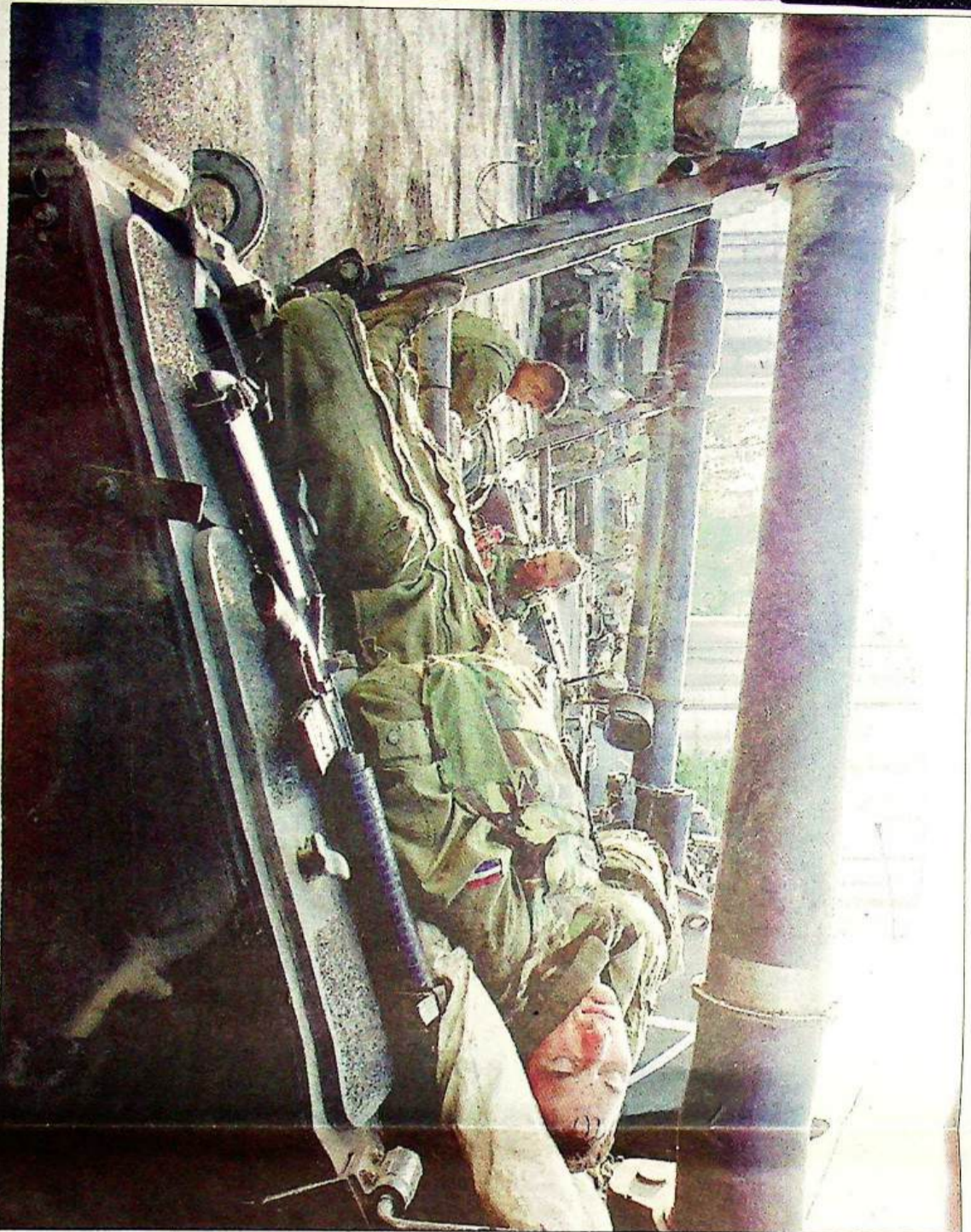
pen meer in Kosovo te stationeren zonder Navo-toestemming.

Volgens de Amerikaanse minister Albright krijgt Rusland in Kosovo geen eigen sector, maar waarschijnlijk wel een zone. Zij maakte niet duidelijk wat het onderscheid is. De Navo heeft Kosovo onderverdeeld in vijf zones, onder verantwoordelijkheid van Italiaanse, Britse, Amerikaanse, Franse en Duitse Navo-eenheden. Eerder weigerde de Navo Rusland een eigen sector te geven, uit angst dat de Albanen daar niet naar terug zullen gaan.

In verscheidene plaatsen in Kosovo

waren gisteren incidenten met Britse militairen dooden Servië die in Pristina het vuur had geopend. In Prizren stonden Duitse militairen twee viers dood en verwonden ten anderen. Bij Dulje, ten zuiden van Pristina, werden twee Duitse journalisten gedood. Het Kosovo-vrijdagsleger UCK zou bij Orizovac vechten met Serviërs. Het daarnaast in Pristina twee losse slavische militairen, een Servische politiaan en een buurman hebben gedood. Duizenden viers zijn gevlucht.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5 en 6

Een Nederlandse militair doet een tasje op zijn tank in Prizren. Vanochtend arriveerden 140 man gele Ridders met vijf M109-houwtijers in de Zuid-Kosovane stad. Prizren wordt het hoofdkwartier van de Duits-Nederlandse KFOR-eenheid, die ruim tienduizend man zal omvatten. (Foto ANP)

Nederlandse houwtijers in Prizren Geweld laait op bij intocht Kosovo

14-6-99

Door Paul Koopman

Brussel - De intocht van de internationale vredesmacht KFOR in Kosovo gaat gepaard met verspreid oplopend geweld. In buitenwijken van de hoofdstad Pristina werden vannacht huizen in brand gestoken en Albanese woningen geplunderd. In Prizren is de situatie zeer gespannen, nadat de Duits/Nederlandse legereenheden geconfronteerd werden met sluipschutters.

Het Kosovo-Bewindingsleger (UCK) houdt zich niet aan de afgesproken wapenstilstand en heeft zoveel Servische burgers als militairen onder vuur genomen. Duitse en Britse militairen hebben drie Serviërs doodgeschoten die een bedreiging vormden voor de vredesmacht. Drie Duitse journalisten kwamen bij vijandig vuur om het leven. De KFOR-vredesmacht trachtte dit weekend in versneld tempo controle te krijgen over de Servische provincie, waar de ontreding groot is na maanden van oorlog en etnische zuiveringen. Vooral in de grote steden Prizren en Pristina bevinden de troepen zich in een lastig parket, omdat

daar nog Servische troepen zijn achtergebleven en etnische bevolkingsgroepen elkaar naar het leven staan. De Britse commandant Walker, geconfronteerd met wegblakades bij Pristina verzuchtte: „Ik wil mij niet naar binnen vechten, het moet vreedzaam gaan.“ Volgens het NAVO-hoofdkwartier in Brussel waren vanochtend 14.000 westerse militairen in Kosovo gelegerd, onder wie 4300 Britten, 2100 Amerikanen en 2000 Duitsers. Vijf honduizend begeleid door 140 Nederlandse militairen, arriveerden na een tocht van twaalf uur in Prizren. De grootste militaire operatie sinds de Tweede Wereldoorlog ligt

Op pagina 3: 'Geen idee wat hier gebeurt'

Drie Duitse journalisten gedood
Prizren - In de omgeving van de stad Prizren in het zuidwesten van Kosovo is het lijk gevonden van een derde Duitse journalist. Twee Duitse journalisten die zondagmiddag in Dulje ten zuiden van de Kosovavaarse hoofdstad Pristina werden doodgeschoten, werkten voor het weekblad Stern. Het gaat om de 56-jarige Volker Krämer en de 35-jarige Gabriel Grüner. Volgens een woordvoerder van de Duitse troepen van de NAVO-vredesmacht in Kosovo werkte een derde gedode Duitse journalist voor de tv-zender ZDF-2. De identiteit van de man, die vanochtend werd gevonden, is niet bekend.

Wereldomroep schiet radio Kosovo te hulp
HILVERSUM - Radio Nederland Wereldomroep stelt zendtijd op de kortegolf ter beschikking aan het Kosovavaarse radiostation 'Radio 21'. Het station zond voor de oorlog uit vanuit Pristina, maar is nu gevestigd in buurstaat Macedonië en kan alleen uitzenden via Internet. De Wereldomroep hoopt dat Radio 21 met de zendtijd de Kosovavaarse vluchtelingen beter kan bereiken. De Wereldomroep stelt elke avond twee uur zendtijd beschikbaar.

Gevlucht uit Kosovo en toch politiecel in

GPD
Rotterdam

Vluchten uit Kosovo om aan de verschrikkingen van de oorlog te ontkomen en dan om een administratieve vergrijp in een Nederlandse politiecel belanden.

Dat overkwam het gezin N. uit Mitrovica, dat vorige week op Rotterdam Airport op het vliegtuig naar Engeland wilde stappen om zich daar bij familieleden te voegen.

De marechaussee op de luchthaven vertrouwde hun papieren niet, keek er nog eens goed naar en constateerde dat de paspoorten vals waren. 's Avonds zaten de vier Kosovaren (vader, moeder, zoon en schoondochter) op het politiebureau in Gouda achter de tralies.

„Onbegrijpelijk,” oordeelt advocaat Karin Blonk. „Natuurlijk is reizen op een vals paspoort strafbaar, maar het gaat hier om mensen uit Kosovo. Je zou verwachten dat die met clementie worden behandeld in plaats van als misdadigers. Maar de politie heeft hen niet eens

gewezen op de mogelijkheid om asiel aan te vragen.”

„Ze zijn zwaar getraumatiseerd, ze hebben de akeligste dingen meegeemaakt. Ze hebben alleen elkaar nog, maar ze mogen niet met elkaar praten. Ze worden in aparte cellen vastgehouden.”

Haar cliënte, de 54-jarige moeder, kon tijdens het gesprek nauwelijks een woord uitbrengen. De vrouw zat te trillen op haar stoel en barstte voortdurend in huilen uit. De achtergronden van hun vlucht en hoe die is verlopen bleven daardoor onduidelijk, aldus de advocate.

Het gezin is inmiddels overgebracht naar een Rotterdamse politiecel. Blonk is van mening dat de vier beter af zouden zijn in een Huis van Bewaring. „Daar hebben ze meer faciliteiten dan in een kale cel van twee bij twee.” De reden waarom justitie het gezin uit Kosovo zo lang vasthoudt, is de advocate niet bekend. Zij vermoedt dat de politie wil uitzoeken welke organisatie er achter de verkoop van de valse paspoorten zit. Die paspoorten zouden in Kosovo zijn aangeschaft.

Forensische experts FBI naar Kosovo

WASHINGTON - De Amerikaanse federale politie FBI stuurt teams van forensische experts naar Kosovo om plaatsen te onderzoeken waar het Westen massagraven verwacht te vinden.

FBI-directeur Freeh maakte zaterdag bekend dat de teams in de Joegoslavische provincie bewijzen voor oorlogsmisdaden zullen

gaan verzamelen. „De FBI zal al haar bronnen aanwenden om elk bewijs van wrede daden begaan in Kosovo te verzamelen en zal haar bevindingen doorgeven aan het Joegoslavië Tribunaal”, aldus Freeh.

Het VN-tribunaal in Den Haag heeft onder anderen de Joegoslavische president Slobodan Milosevic aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden. Hij wordt schuldig ge-

acht aan de dood van honderden etnisch Albanezen, en de deportatie van bijna achthonderdduizend anderen.

De eerste 25 agenten vlogen zaterdag naar Europa. De experts zullen de verdachte plaatsen onderzoeken zodra Navo-troepen die hebben beveiligd. De FBI heeft eerder onder meer geholpen bij het onderzoeken van oorlogsmisdaden in Bosnië en Rwanda.

NIEUWSMAKERS / Generaal Ivasjov

Generaal Leonid Ivasjov, hoofd van het departement militaire samenwerking op het Russische ministerie van defensie en plaatsvervangend chef-staf van de strijdkrachten, geldt als een havik. Hij heeft de Russische bemiddelaar Tsjernomirdin herhaaldelijk verweten te sloepel te zijn tegenover het Westen.

Zelf bleef Ivasjov de afgelopen weker luidkeels vasthouden aan een eigen Russische zone in Kosovo en eiste hij dat de troepen van Moskou niet onder Navo-bevel zouden vallen. „Wij gaan de Amerikanen niet smeken om een sector in Kosovo. Als er geen ak-

koord komt met de Amerikanen, dan zullen wij samen met Belgrado vaststellen wat onze sector wordt”, zei hij vrijdag.

Enkele uren later trokken Russische paratroepers triomfante-lijk Kosovo binnen en namen zij het vliegveld van Pristina in. De actie plaatste de volkomen veraste Navo voor een voldongen feit. Het betekende een forse genoegdoening voor de generaal en zijn collega's. In oktober, toen de Navo al dreigde met luchtacties tegen Joegoslavië, stelde hij dat Rusland deze stap zou beantwoorden met een schending van het wapenembargo van de Ver-

enigde Naties tegen Joegoslavië. „Je kunt een broedervolk in zo'n situatie niet laten vallen”, zei hij.

De 56-jarige generaal, die op zijn tijd gedichten schrijft, wordt gezien als een van de briljantse Russische militairen. Hij staat bekend om zijn eigenwijsheid, wat soms een bedreiging is voor zijn loopbaan. Zo haalde hij zich de woede van de legertop op de hals toen hij na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie de corruptie in het leger aan de kaak stelde. Maar afgelopen zaterdag kreeg hij er nog snel een ster bij, zodat hij gelijk in rang is met de Britse driesterrengeneraal Jackson.

Leonid Ivasjov

Spanning in Pristina

na intocht Russen

14-6-99

door Guido van de Kreeke en Frank van Vliet

BRUSSEL/PRISTINA, maandag

De soldaten van het Kosovoarse guerrillaleger UCK in de grensstreek van Kosovo met Macedonië lopen ontspannen rond. Volgens afspraak zijn ze ongewapend. Voor het vredesakkoord hielden ze zich als dieven in de nacht schuil in de beboste heuvels, opgejaagd door het beter bewapende Joegoslavische leger. Niemand zou zich zonder geweer op straat durven vertonen. Nu rookt een enkeling zelfs een sigaretje met een NAVO-soldaat.

In de buurt van Kosovo Polje, het gebied van de Servische ijzervreters, staat een Joegoslavische soldaat tegen een Russisch voertuig geleund. Hij is in een geanimeerd gesprek gewikkeld met de Rus.

De twee beelden geven de ernst aan van het conflict in Kosovo tussen de Russen en de westerse NAVO-landen. De etnische Albanezen hebben al hun hoop gevestigd op de NAVO die ze als hun beschermers tegen de Servische agressie zien en de Serviërs bidden dat de Russen hen zullen helpen.

De nachtelijke bliksemactie van de Russen, zaterdag rond 02.00 uur, waarbij het vliegveld van Pristina werd bezet, leidde tot grote verwarring en onzekerheid. De 200 manschappen tellende Russische troepen werden gesteund door de NAVO.

Een tank haalt Rexhep (met wit shirt) en zijn vrienden in op weg naar de Kosovoarse hoofdstad Pristina. De etnische Albanezen zijn direct na de intocht van (FOR in Kosovo uit Macedonië) vertrokken in de hoop in Kosovo hun verloren verwanten terug te vinden. FOTO: FRANS JONGEN

Russische troepen verperren Britse troepen (r.) de doorgang naar het vliegveld van Pristina. FOTO: REUTERS

Ontstemd en natgerend arriveert KFOR-commandant generaal Michael Jackson voor een persconferentie op het vliegveld van Pristina, waar hij zijn hoofdkwartier wilde vestigen. Maar dat plan werd gedwarsboomd door de Russische aanwezigheid. FOTO: EPA

een vernederende situatie voor de KFOR-commandant Sir Michael Jackson, die een persconferentie op het vliegveld had aangekondigd. Hij moest dit inderhaast buiten in de stromende regen doen. KFOR heeft inmiddels voor alternatieve locaties voor het hoofdkwartier gezorgd.

De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Igor Ivanov, verklaarde aanvankelijk dat er van een „ongelukkig” misverstand sprake was en dat de troepen weer zouden worden teruggetrokken. Niet veel later werd bekend dat de Russen de stad door NAVO-landen beheerste sectoren zou worden omringd.

De Britse minister van Defensie, George Robertson, waarschuwde dat Moskou met zijn optreden de financiële wereld, die komend week-einde bijeenkomt op het topberaad in Keulen van de G-8, de zeven rijkste industrielanden plus Rusland, „nauwelijks aanmoedigt om, zoals daar besproken zal worden, het noodlijdende Rusland financieel bij te springen”.

De Britse minister van Defensie, George Robertson, waarschuwde dat Moskou met zijn optreden de financiële wereld, die komend week-einde bijeenkomt op het topberaad in Keulen van de G-8, de zeven rijkste industrielanden plus Rusland, „nauwelijks aanmoedigt om, zoals daar besproken zal worden, het noodlijdende Rusland financieel bij te springen”.

Te voet terug naar „bevrijd Kosovo”

Van onze speciale verslaggever

PRISTINA, maandag

Rexhepi Rexhep kan bijna niet stil blijven staan. Lopen wil hij, op weg naar Pristina. Dat het vanaf de Macedonische grens die hij zojuist is overgestoken nog 75 kilometer is deert hem niets. „Ik moet, ik moet. Kosovo is vrij.”

De 32-jarige etnische Albanees is bezorgd en opgetogen tegelijk. Ieder NAVO-voertuig dat hem passeert krijgt een armzwaai en een glimlach van oor tot oor mee.

Zijn gezicht betreft echter als hij het over het doel van zijn lange wandeling heeft. Rexhep is op zoek naar zijn familie, waarvan hij sinds het uitbreken van het conflict in Kosovo niets meer vernomen heeft.

„Mijn vader, mijn moeder en zes broers, ze moeten nog in Pristina zijn. De telefoon is echter afgesloten en ook de buren nemen niet meer op. Ik kan niet langer wachten, ik moet weten wat er met ze is gebeurd.”

onthoemden toevlucht zochten.

De Zweedse pas hielp Rexhep zonder problemen de Macedonische grens over. Zijn lotgenoten hadden wat meer problemen. Sommigen kwamen door de bossen, anderen betaalden steekpenningen of wisten na veel praten de grens over te komen. Een zegt zelfs klappen te hebben gehad. De Macedonische douane, die de vluchtelingen slechts tergend langzaam toeliet en hen soms dagenlang in de kou lieten wachten, lijkt ook niet op een ongeorganiseerde terugkeer te zitten wachten.

Van de Serviërs is aan de grens niets te merken. Ze hebben hun post verlaten. Dat geeft een groep opgeschoten

ze colonnes NAVO-voertuigen de grens passeren. Een eigen ordedienst moet de kinderen daar voor hun eigen enthousiasme beschermen.

De grote meerderheid in het kamp zou ook het liefst zo snel mogelijk zijn spullen pakken. Het zijn tot nu toe echter vooral de jonge mannen die aan het 'wandelen' zijn geslagen. Het merendeel vreest toch de gevaren. Landmijnen, een verdwaalde kogel van een losge-slagen Serviër, wie weet.

Die angst is niet overdreven. Er wordt in Kosovo nog veel geschoten, al is het dan voornamelijk in de lucht. Velen zagen zelf hoe een Servische wagen dreigde in te rijden. Een groepje Albanese kinderen die naar de zin van

veld voor aankomende Britse en Franse colonnes. De KFOR-leiding had het vliegveld als centrale post voor de operatie gepland. De bezetting zorgde voor

bliek toegejuichte actie naar zich toe en bevorderde ter plaatse de generaal die de eenheid leidt. Waarnemers concludeerden dat er binnen het Kremlin verdeeldheid heerst.

Bizar

De NAVO deed alles om de ontstane spanning te neutraliseren. De opperbevelhebber van de NAVO in Europa, generaal Wesley Clark, sprak van een „bizarre” gang van zaken. Hij noemde het echter positief dat de Russen hun voertuigen met de letters KFOR beschilderden: „Dit is een teken dat ze gewoon mee willen doen. We moeten alles wel in perspectief blijven zien, het gaat om 200 Russen tegenover nu al 10.000 man NAVO-troepen. Dit is een politiek probleem en dat moet politiek opgelost worden.”

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright verklaarde: „Wij willen dat de Russen meedoen, maar de NAVO wil niet dat ze dat op eigen houtje doen, omdat dan een opdeling van Kosovo dreigt.”

Volgens een hoge NAVO-functionaris wordt naarstig naar een voor de Russen benaderende plaats binnen KFOR gezocht. Een van de opties zou zijn de Russen de stad Pristina onder hun hoede te

schadelijker voor Kosovo dan NAVO

Van onze verslaggever PRISTINA, maandag De ouderwetse tactiek van de verschroeiende aarde van de Joegoslavische president Slobodan Milosevic heeft in de provincie Kosovo veel meer schade aangericht dan de precisiebombardementen van de NAVO.

Voor wie de door Joegoslavische tanks platgebrande dorpen als Malisevo of Lapusnik heeft gezien, biedt Pristina, de hoofdstad van Kosovo, een ongeverbazingwekkend onderschonden aanblik. Pas bij nadere bestudering constateert men opeens dat het ministerie van Informatie toch wel een zeer rommelige aanblik biedt. Hele verdiepingen zijn weggevaagd, maar de ellende valt toch in het niet bij de ravage in de dorpen in de Drenica-regio, waar na een Servisch bezoek helemaal geen steen meer op de andere staat.

Daarmee is niet gezegd dat Pristina het niet zwaar te verduren heeft gekregen. Etnische Albanen en Serviërs zeggen voor hun leven te hebben gevreesd en de muren van hun flats te hebben zien schudden. Een 'slimme bom met een foutje' had ernstige consequenties voor de bevolking kunnen hebben.

Ook de winkelstraten zien er niet zo slecht uit als verwacht had kunnen worden na de verhalen over de plunderingen. Wie beter kijkt, ziet echter dat tal van zaken gebroken ramen hebben en dat er niets meer in de etalages ligt. Een kleine voetbalrel veroorzaakt al opvallender schade. „Dat komt doordat de beneden hier alle tijd hadden. Niemand zou hen arresteren.”

ROTTERDAM

Opkomst	22,2	95088	26,7	116678	62,1
CDA	16,5	26014	31,2	35364	35,4
PvdA	27,4	26014	31,2	35364	35,4
VVD	18,3	17430	17,4	20335	22,8
D66	7,5	7101	12,0	13985	9,1
SG/GR/PP	13,1	12505	5,9	6880	3,1
GLINKS	13,1	12505	5,9	6880	3,1
CD	0,2	194	0,2	194	0,2
Sala	0,2	194	0,2	194	0,2
EVPN	0,7	699	0,7	699	0,7
SP	8,1	7731	2,6	3049	6,0
DEP	1,2	1103	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—

RIJSWIJK

Opkomst	29,6	11973	39,0	14937	75,5	29181
CDA	22,3	2671	27,1	4054	14,6	4270
PvdA	18,6	2223	20,0	2991	23,8	6953
VVD	27,3	3266	26,8	4008	34,6	10093
D66	7,3	870	13,6	2028	11,1	3233
SG/GR/PP	3,9	470	3,4	509	2,2	641
GLINKS	12,3	1476	3,1	462	6,8	1982
CD	0,6	76	1,6	239	1,0	278
Sala	0,2	18	—	—	—	—
EVPN	0,7	81	—	—	—	—
SP	5,7	687	0,9	132	2,8	820
DEP	1,1	135	—	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—	—

ALPHEN A/D RIJN

Opkomst	28,6	14706	35,3	17161	71,6
CDA	22,6	3320	26,0	4093	44,6
PvdA	17,2	2531	18,0	3093	33,8
VVD	23,9	3522	24,1	4132	44,6
D66	6,5	963	14,0	2008	24,8
SG/GR/PP	10,4	1537	9,3	1593	19,3
GLINKS	11,2	1641	2,9	496	5,9
CD	0,6	90	0,8	134	1,8
Sala	0,4	56	—	—	—
EVPN	0,6	81	—	—	—
SP	5,9	861	2,9	495	5,9
DEP	0,7	107	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—

DEN HEDER

Opkomst	21,2	9649	27,2	12121	56,4
CDA	19,8	1909	24,7	3131	31,5
PvdA	22,9	2211	25,4	3291	32,9
VVD	27,5	2651	24,5	3291	32,9
D66	5,0	488	11,8	158	1,9
SG/GR/PP	8,0	769	6,9	928	11,8
GLINKS	9,3	895	2,6	397	4,9
CD	0,7	70	1,4	194	2,6
Sala	0,4	37	—	—	—
EVPN	1,2	115	—	—	—
SP	4,4	422	0,6	82	1,1
DEP	0,8	82	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—

NEDERLAND

Opkomst	35,6	73,2	45,5	59,5
Groningen	37,9	74,7	51,6	63,5
Friesland	38,9	77,6	54,0	63,7
Drenthe	39,1	78,1	52,2	66,3
Overijssel	40,5	78,6	50,2	66,2
Flevoland	45,7	77,8	44,3	56,1
Gelderland	38,2	75,8	47,1	61,9
Utrecht	39,4	76,4	47,5	61,2
Nd-Holland	34,4	74,4	47,5	61,2
Zd-Holland	28,4	74,4	47,5	61,2
Zeeland	30,8	72,0	—	—
Nd-Brabant	27,1	72,0	—	—
Limburg	33,3	72,0	—	—
Briefst.	77,4	—	—	—

Z-HOLLAND

ZUID-HOLLAND

Opkomst	28,4	710156	34,4	849663	71,9	1783188
CDA	21,1	15051	25,0	21242	14,6	26155
PvdA	19,8	14043	22,1	187439	27,8	495229
VVD	21,9	15573	21,3	180909	27,9	497329
D66	6,7	47920	12,1	102207	9,4	167087
SG/GR/PP	12,3	87355	10,8	91909	6,9	122769
GLINKS	11,1	78544	3,3	27601	6,7	119852
CD	0,6	4575	1,5	12938	0,7	13570
Sala	0,2	1529	—	—	—	—
EVPN	0,5	3329	—	—	—	—
SP	5,0	35387	1,4	12032	3,5	61752
DEP	0,8	5330	—	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—	—

EUROPARLEMENT

Opkomst	27,0	31038	32,6	39922	70,5	80937
CDA	16,9	5237	22,7	8637	12,3	9229
PvdA	25,8	8017	29,7	11293	31,6	25550
VVD	21,1	6561	18,2	6928	25,4	20526
D66	7,3	2261	13,8	5239	11,8	9567
SG/GR/PP	3,3	1017	2,9	1080	1,8	1435
GLINKS	18,8	5818	6,4	2421	10,4	8436
CD	0,4	94	—	—	—	—
Sala	0,3	93	—	—	—	—
EVPN	0,6	115	—	—	—	—
SP	2,8	577	0,5	138	1,7	1053
DEP	0,8	171	—	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—	—

De in sportshirt en honkbalpet gestoken Kosovaar ziet er beter verzorgd en gezonder uit dan het groepje kameraden dat hem vergezelt. Rexhep woont dan ook al jaren met vrouw en kind in Zweden, waar hij een goede baan heeft. In Zweden belde hij het Rode Kruis gek en zocht hij tevergeefs via een opsporingslijst op het internet naar zijn verwanten.

De laatste week bracht hij door met een zoektocht langs de vluchtelingenkampen in Macedonië waar zo'n 100.000

De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

Rexhep heeft daar geen boodschap aan. „Ik moet, ik kan niet anders. Als ik nu niet ga, kan ik mezelf nooit meer recht in de ogen kijken.”

aan het feestvieren waren geslagen. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr smeekt daarom de vluchtelingen vooral nog te blijven. Volgens de organisatie kan het zelfs wel tot de winter duren voordat alle Kosovaren naar hun huizen terug kunnen. En zelfs dat is een optimistische schatting.

ZWIJGEN

Opkomst	34,2	15618	39,8	18093	76,1	34466
CDA	17,2	2693	23,5	4258	13,9	4783
PvdA	16,0	2504	18,3	3302	22,5	7762
VVD	26,5	4132	24,5	4438	30,7	10585
D66	7,3	1133	12,8	2317	12,0	4143
SG/GR/PP	11,6	1812	11,1	2015	6,7	2308
Overige	—	—	—	—	—	—

VLARDINGEN

Opkomst	25,7	14592	31,0	17817	71,2	40787
CDA	20,0	2918	24,4	4345	12,5	5098
PvdA	24,4	3955	26,7	4766	32,5	13275
VVD	17,8	2598	16,3	2901	24,8	10123
D66	4,6	667	11,4	2024	7,8	3162
SG/GR/PP	11,3	1653	3,0	536	6,8	2782
GLINKS	15,2	1756	9,8	1756	5,5	2223
CD	0,9	131	1,6	283	0,8	323
Sala	0,3	44	—	—	—	—
EVPN	0,6	89	—	—	—	—
SP	9,0	1307	4,5	791	6,9	2807
DEP	0,7	108	—	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—	—

ROTTERDAM

Opkomst	22,2	95088	26,7	116678	62,1
CDA	16,5	26014	31,2	35364	35,4
PvdA	27,4	26014	31,2	35364	35,4
VVD	18,3	17430	17,4	20335	22,8
D66	7,5	7101	12,0	13985	9,1
SG/GR/PP	13,1	12505	5,9	6880	3,1
GLINKS	13,1	12505	5,9	6880	3,1
CD	0,2	194	0,2	194	0,2
Sala	0,2	194	0,2	194	0,2
EVPN	0,7	699	0,7	699	0,7
SP	8,1	7731	2,6	3049	6,0
DEP	1,2	1103	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—

LEIDEN

Opkomst	29,6	11973	39,0	14937	75,5	29181
CDA	22,3	2671	27,1	4054	14,6	4270
PvdA	18,6	2223	20,0	2991	23,8	6953
VVD	27,3	3266	26,8	4008	34,6	10093
D66	7,3	870	13,6	2028	11,1	3233
SG/GR/PP	3,9	470	3,4	509	2,2	641
GLINKS	12,3	1476	3,1	462	6,8	1982
CD	0,6	76	1,6	239	1,0	278
Sala	0,2	18	—	—	—	—
EVPN	0,7	81	—	—	—	—
SP	5,7	687	0,9	132	2,8	820
DEP	1,1	135	—	—	—	—
Overige	—	—	—	—	—	—

S-GRAVENHAGE

Opkomst	32,6	29200	37,0	33179	74,7	66227
CDA	12,3	3398	17,5	5798	8,9	9567
PvdA	23,2	6772	27,8	9226	29,	

NAVO roept vluchtelingen op tot geduld

BRUSSEL - De NAVO heeft de honderdduizenden Albanese vluchtelingen uit Kosovo opgeroepen geduld te oefenen en niet onmiddellijk naar de Servische provincie terug te keren.

Woordvoerder Shea van de alliantie noemde het onvermijdelijk dat sommigen direct terug willen gaan, maar hij raadt aan te wachten totdat Kosovo veilig is. „Je kunt beter nog een paar weken wachten als je daarmee alle leden behoudt dan het risico nemen direct naar huis te gaan met alle gevaren die daaraan verbonden zijn”, zei hij.

De NAVO schat dat er ongeveer 440.000 vluchtelingen in Albanië zijn. In Macedonië zouden er 245.000 verblijven en elders buiten Kosovo zijn nog eens 90.000 ontheemden.

Volgens een onderzoek van de VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr, waarnaar Shea verwees, wil de helft van de vluchtelingen nog een maand wachten alvorens terug te gaan. 23 Procent zou onmiddellijk willen vertrekken.

velden te komen. Bregu i zi is grotendeels gespaard gebleven, maar vormt een uitzondering.

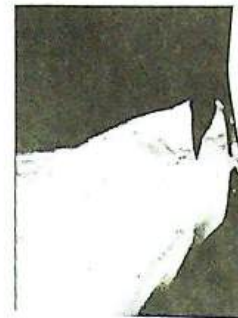
Overall in het land keerden etnische Albanese terug, om hun huizen door Serviërs verwoest te vinden.

Na drie hongerige weken in de bergen en in huizen van vreemden te hebben doorgebracht, keerde de familie van Bashkin Kelmendi terug naar het eigen dorp.

Huis verwoest

Hun was al ter ore gekomen dat hun huis verwoest was, maar niet dat het ook nog in brand was gestoken. „We hebben hier een erg moeilijke tijd doorgemaakt en wij willen niet dat onschuldigen vertrekken”, zegt Gani Baftiu. „Ze vertrekken niet omdat ze van ons moeten, maar ze vertrekken om wat ze gedaan hebben.”

Foto GPD

waardige finaleklaap. Raggende Manne. „Dat lijkt me een medewerking van alle ex-Rag- een laatste feestje houden met ook: dit najaar wil Bob Fosko echt afscheidscadeau komt er lang op in het kroegcircuit. Een Smits en Schmidt al een tijd spelen. Als 'Invisible Girls' tre- zonder Fosko overigens blijven De Raggende Manne zullen ken in heel donkere kroegen.”

Fosko met heel jonge avant- schuldig aan. Volgens mij moet worden. Ik voel me daar niet tiddels wel een log instituut me zijn in muziekkringen it gedaan... De Raggende Raggende Manne wel zo'n goed pop Yeah enzo. Of dat de n bek op tv had moeten zijn. n at of Fosko wel zo vaak met ik terugkijk vraag ik me al- als drummer toch wel door. ft ook Marcel Schmidt. „Ik vind het niet heel erg”, n leuke tijd gehad.” idere zanger zoeken. Ik heb r stoppen. We kunnen geen eg is bij Geert, dan kun je be- nde Man. „Als de inspuane

op de been krijgt... tsjesus.” alleen daarmee de goegemeente gestraagd nummer. Maar als je steen. „Toep in je hoofd' was een ven moment ook een molen- bandnaam wordt op een geger- weggele wel”, zegt hij. „Zo'n sissing ook was. „Ik vind mijn dramatiseren, hoe lastig de be- Fosko wil het afscheid niet van de band is dat verwatard.” concept. Door de samenstelling uit de voeten. Ragen was een kijkt. Maar ik kan daar niet mee ter is maar hoe je d'r tegenaan

In de nauwe straten van Stimlje rijden NAVO-tanks langs tanks van het Joegoslavische leger. De terugtrekkende Joegoslavische eenheden gaan voor het oprukkende vreemde leger nauwelijks opzij.

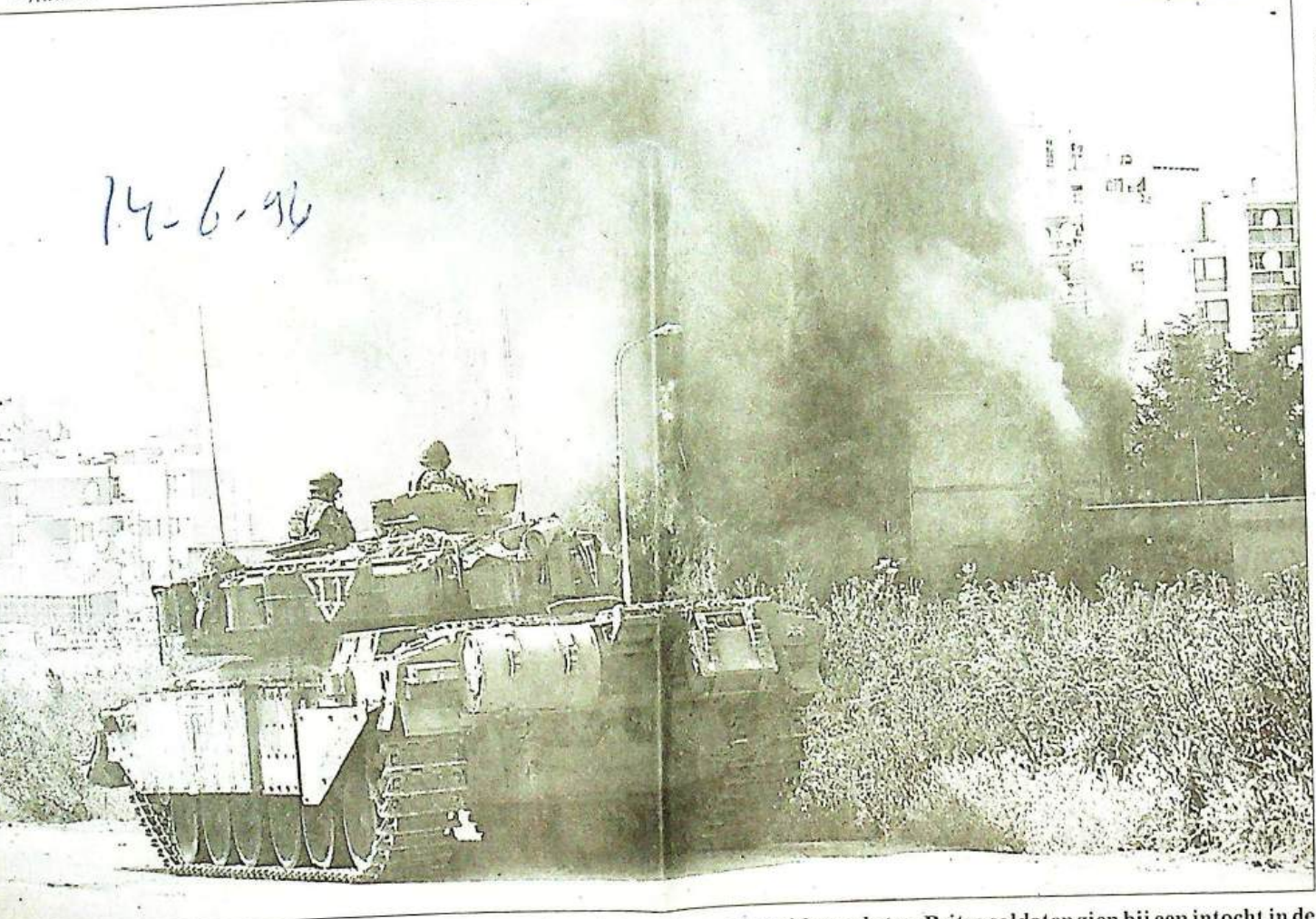
De kanonniers van de NAVO houden hun wapens op hen gericht en dreigende blikken worden afgewisseld met gevloek en gescheld in vele talen. Op de weg ten zuiden van Prizren klinken schoten uit automatische wapens. Rook stijgt op uit twee huizen die volgens dorpsbewoners net in brand zijn gestoken.

Ondanks de spanning wekt de intocht van Italiaanse, Britse en Duitse NAVO-troepen in het westen van Kosovo ook gejubel

Kosten van wederopbouw snel bepalen

Van onze redactie buitenland

FRANKFURT - Deskundi-

□ Bij hun vertrek uit Kosovo passen sommige Serviërs de tactiek van de verschroeide aarde toe: Britse soldaten zien bij een intocht in de Kosovaarse hoofdstad Pristina hoe een gebouw in vlammen opgaat.

Rusland altijd goed voor verrassing

Van onze correspondent HANS HOOGENDIJK

MOSKOU - „Wij waren er het

theater niet voorbijgaan is, heeft hij zich geen enkele be- perking op te leggen. Dat laatste is de grootste ver- rassing van dit Tyater-Oerol- spektakel: zolang de voorstel- ling duurt, voltrekt zich - op on- verwachte momenten - het ene na het andere technisch won- der. Nu eens in het klein, in een duinpan of in een venntje waaruit naakte nimen oprijzen en verdwijnen, dan weer in het

In een ander dorpje, genaamd Bregu i izi, durfden de bewo- ners gisteren voor het eerst in maanden weer over de hoofd- straat te gaan. Sinds de dag dat vier van hen gewond raakten, toen gewapende Serviërs het vuur openden terwijl ze op het veld aan het werk waren, durf- den ze alleen op veraf gelegen

zijn premier en de ministers van defensie en buitenlandse zaken bij zich, maar een verklaring over de mars van de 200 solda- ten kwam er niet. Een woord-

van de Wereldbank gaan op zeer korte termijn naar Kosovo om daar een schatting te maken van de kosten van de wederopbouw. De Duitse minister van financiën Hans Eichel zei zaterdag tijdens de G7-bijeenkomst in Frankfurt echter dat het Westen niet bereid is veel geld te verspillen, zoals de laatste jaren in Rusland.

Het gaat er volgens Eichel niet om veel geld te geven, maar om te voorkomen dat het geld in verkeerde zakken terecht komt. Hij doelde daarmee kennelijk op de Russische maffia die veel westerse hulp gelden wist buit te maken. Eichel vindt dat westerse geld ook niet indirect ten goede mag komen aan het bewind van de Joegoslavische president Milosevic.

Eerder werd globaal geschat dat de wederopbouw van Kosovo en Joegoslavië meer dan twaalf miljard gulden zal gaan kosten, waarvan Nederland honderden miljoenen voor zijn rekening zal nemen.

konden het afgelopen weekende niet genoeg krijgen van de stunt van de kleine Russische eenheid die bij verrassing opdook in Pristina en daar het vliegveld bezette. 'Onze jongens', die dekselse knapen die de veiligheid in Bosnië moesten garanderen, hadden het 'm toch maar even gelapt, zo luidde - vrij vertaald - de boodschap. Zij zitten immers op het vliegveld van Kosovo dat het Westen juist als hoofdkwartier had gepland.

Tienduizenden soldaten van de NAVO, de organisatie die Rusland volgens veel Russen zo nadrukkelijk had vernederd in het hele Kosovo-conflict, hadden het nakijken. Bij wijze van spreken op een slof en een oude voetbalschoen werden de Russen kampioen en de Serviërs juichten net zo hard als het thuisfront. „Hoera”, riepen de communisten van Zjoeganov en de ultra-nationalisten van Zjirinovski. Alleen het groepje echte liberalen had zijn bedenkingen: „Het alarm in de westerse hoofdsteden is volledig terecht, want onduidelijk is wie in Moskou de besluiten neemt.”

Opmars

En dat is nog steeds onduidelijk. Was het president Boris Jeltsin die het uiteindelijke bevel voor de snelle opmars gaf, of waren het generaals die de Kremlinheerser op deze wijze duidelijk wilden maken hoe ze werkelijk over hem denken? Minister Ivanov (Buitenlandse Zaken) deed gisteren een poging tot uitleg. „Het sturen van deze eenheden was deel van een

Kfor-soldaten doden sluipschutters

Britse soldaten houden de wacht bij een Servische politiemann, die werd doodgeschoten nadat hij in Pristina op de soldaten het vuur had geopend. In de buurt van de Kosovaarse hoofdstad werd gisteren ook geschoten op twee Duitse journalisten, die beiden in hun auto omkwamen. Duitse Kfor-soldaten raakten bij hun intocht in Prizren eveneens in een vuurgevecht verward met sluipschutters. Eén Servische schutter kwam om en een ander raakte gewond, net als een Duitse soldaat. Eerder op de dag moesten Duitse soldaten in Prizren vertrekkende Serviërs en op wraak beluste etnische Albanezen uit elkaar houden. In Prizren worden straks 8500 Duitse soldaten gelegerd, de grootste inzet van Duitse troepen sinds de Tweede Wereldoorlog.

Foto AP

door Jeltsin goedgekeurd plan.” Maar hij zei niet of Jeltsin ook het bevel voor de opmars had gegeven. Wel erkende hij zelf niet op de hoogte te zijn geweest: „Tot op zeker hoogte was het een verrassing voor mij.”

Niet verrassend voor hem en voor de clan rond Jeltsin kan zijn geweest dat de topgeneraals hun onvrede over het

Kremlinbeleid in de Balkanoorlog sinds enige tijd niet meer onder stoelen of banken staken. Zij stelden - al dan niet versluierd - dat de politieke elite de Russische en Servische belangen voor een paar miljard dollar westerse hulp verkwanselede. De Pristina-actie zou, als deze pas achteraf door Jeltsin gesanctioneerd blijkt te zijn, wel heel dicht in de buurt van

rebellie komen. In dit verband zijn de uitlatingen van enkele anoniem gebleven militairen het afgelopen weekende opvallend. Zij zeiden: „We deden dit zodat wij niet langer kunnen worden genegeerd.” Maar door wie?

Verklaring

Het Kremlin zweeg bijna 24 uur in alle talen. Jeltsin riep

verklaarde slechts dat niemand verrast kon zijn door deze ontwikkeling, omdat Jeltsin een algemene order had uitgevaardigd en dat het aan de militairen was die op het juiste moment uit te voeren. Het was een tamelijk slappe verklaring, want iedereen in Rusland weet dat Jeltsin als het erop aankomt alles zelf wenst te beslissen.

Eén analist hield het er op dat Jeltsin wel degelijk van alles op de hoogte was geweest. Hij baseerde zijn mening op het feit dat de teruggeroepen speciale NAVO-afgezant van het staats-hoofd, luitenant-generaal Zavarzin, aan het hoofd van de groep Pristina-gangers stond en dat hij door Jeltsin uitgeroemd afgelopen zaterdag tot kolonel-generaal was bevorderd. Andere Russische militaire experts menen dat het bevel afkomstig was van haviken en dat maarschalk Sergejev, de aan Jeltsin absoluut loyale minister van defensie, er niets van wist.

De gezaghebbende militaire analist Pavel Felgenhauer zat waarschijnlijk het dichtst bij de waarheid: „Gezien de stemming onder de Russische militairen zal het zeer moeilijk zijn uit te vinden wie wat deed.” En Boris Jeltsin zweeg. Ter gelegenheid van de herdenking van het feit dat Rusland tien jaar geleden zijn onafhankelijkheid uitriep zei hij afgelopen zaterdag: „Het belangrijkste is dat we ons niet hebben teruggetrokken. Wij hebben ons altijd in voorwaartse richting bewogen.” Een uitspraak waar iedereen alle kanten mee op kan.

'De doodsangst is weg, wij leven nog!'

Van onze correspondent HARALD DOORNBOS

PRISTINA - Als bevrijding betekent dat je weer van de zon kunt genieten zonder bang te zijn om te worden afgevoerd en doodgeschoten door gemaskeerde politiemannen, dan weet Rrustem wat bevrijding is. „Drie maanden lang heb ik niet in de zon gezeten”, schreeuwt hij opgewonden, terwijl NAVO-tanks door de straten van Pristina rollen. En terwijl de tranen over z'n wangen lopen, zegt hij: „De doodsangst is weg, wij leven nog!”

Andere etnische Albanezen - aan de Servische zuiveringen ontkomen door zich drie maanden in hun eigen huis op te sluiten - staan naast Rrustem en lijken het nog nauwe-

lijks te kunnen geloven.

Toch duurde het nog bijna een nacht en een halve dag voordat de overgebleven Albanezen gisteren uit hun huizen durfden te komen. Want op zaterdag zijn de Serviërs nog heer en meester in Pristina aangezien de Kfor-troepen het niet aandurven om al op de eerste dag van de invasie de stad in te nemen.

Voordeuren

Wat opvalt in Pristina is dat de stad niet zozeer vernield is, maar dat het er leeg is. Verscheidene regeringsgebouwen liggen in puin als gevolg van NAVO-luchtaanvallen en een handvol huizen is in brand gestoken, maar dat is niets vergeleken bij de huiveringwekkende leegte. De woningen staan er nog, maar bijna alle voor-

deuren zijn ingetrapt, een teken dat er lekker geplunderd is door de Servische ordetroepen. Was Pristina tot voor de zuiveringen van begin maart een behoorlijk bruisende en levendige plaats met ruim 350.000 inwoners, nu is de stad veel te groot voor het aantal achterblijvers.

De paar duizend overgebleven Albanezen wachten thuis angstig af. Luiken naar beneden, gordijnen gesloten. Iedereen die op straat loopt is dus een Serviër. Pantserwagens en trucks van het Joegoslavische leger rijden door het centrum, in de wetenschap dat ze nog maar enkele uren de tijd hebben om te moorden en te plunderen. Boven Pristina hangen dikke rookwolken.

Op zaterdagmiddag probeer ik met een collega mijn eigen

huis te bezoeken, waar ik bijna een jaar lang heb gewoond en waaruit ik vlak voor het begin van de NAVO-luchtaanvallen ben weggevlucht. De deur is opengetrapt maar er heerst zo'n lugubere sfeer in de uitgestorven straat dat we het niet aandurven om naar binnen te gaan. Dat het huis er nog staat is al een hele opluchting.

Tijdens de nacht zoeken veel verslaggevers bescherming bij de Britse troepen die dan inmiddels zijn opgetrokken tot een benzinepomp in een buitenwijk waar een NAVO-kamp is ingericht. Bijna iedere vijf minuten rijden automobilisten tot vlakbij het pompstation en schieten vlak over onze hoofden. Als ik sigaretten wil halen bij een straatverkoper en het kamp verlaat, stuit ik op een Servische patrouille. Terwijl ik

me omkeer, openen ze het vuur en snel ren ik terug naar de Britten. „Cigaretts kill”, grijnst een NAVO-soldaat vanuit een pantservoertuig.

Sipper

De volgende ochtend trekt de NAVO massaal binnen. Servische politiemannen en soldaten kijken steeds sipper. Sommige Servische burgers laden hun spullen in hun auto en vertrekken. Nu het iets veiliger op straat lijkt, gaan we opnieuw naar ons huis toe. Voorzichtig doe ik de deur open met mijn voet, je weet immers niet of het huis geboobytrapt is. Overal liggen papieren op de grond, meubels zijn omgekieperd. Het aanrecht is uit de keuken gesloopt. Mijn televisie, videocorder, satelliettelefoon en koffer met kleding zijn weg.

Een cd van Boudewijn de Groot ligt tussen de rotzooi.

Als we het huis uit lopen bereiken NAVO-troepen ook onze wijk. Ondertussen steken Servische soldaten nog even snel een huis in brand. Een paar Albanezen komen hun huizen uit. Daarna meer. Dan gooit een Albanese jongen plotseling een steen tegen de ruit van een Servische politiewagen. „Klootzakken”, krijst de groep. Binnen een half uur schreeuwen de Albanezen de angst en terreur van de afgelopen maanden van zich af. Mannen en vrouwen smeken of ze mijn mobiele telefoon mogen gebruiken en kort naar familie in het buitenland kunnen bellen. Wanneer er ergens in Duitsland, Zweden of Turkije wordt opgenomen is de eerste zin steeds: „We zijn bevrijd!”

'Eer van Rusland is gered' Moskou verward én blij over opmars

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM, 14 JUNI. De verrassende opmars van tweehonderd Russische militairen naar Priština heeft in Moskou dit weekeinde tot verwarring én gevoelens van triomf geleid. Onduidelijk blijft wie de opdracht tot de actie heeft gegeven.

President Boris Jeltsin verscheen zaterdagavond breed lachend op televisie, maar dat was pas nadat duidelijk werd dat de actie groot enthousiasme teweeg bracht in Rusland en niet fataal was voor de verhouding de NAVO. „Tweehonderd militairen redden de eer van Rusland”, kopte het boulevardblad Moskovski Komsomlets vanmorgen.

De Russische politieke top reageerde aanvankelijk verward op de opmars. Minister van Buitenlandse Zaken Igor Ivanov zei vrijdagavond op CNN nog dat de Russische actie, die kennelijk nauw is gecoördineerd met Belgrado, „een fout” was. De regering heeft geen toestemming gegeven, aldus Ivanov.

Op de legerbasis Rjazan stonden op dat moment duizend soldaten klaar in opperste staat van paraatheid. Ze stapten herhaaldelijk in klaarstaande Il-76 transportvliegtuigen en zeiden „in

een strijdare stemming” te zijn. Hun vertrek werd keer op keer afgeblazen.

De nieuwsprogramma's speuleerden zaterdag dat generaal Ivasjov, die met de NAVO onderhandelt over de Russische rol in Kosovo, de legertop heeft overgehaald tot de opmars. Ivasjov beschouwde het Kosovo-akkoord als een capitulatie aan de NAVO en verraad aan de Servische broeders en heeft dat in het openbaar ook laten weten.

Diplomatieke bronnen in Moskou bevestigen dat het leger gelooft dat de Amerikanen niet van plan zijn de Russen een wezelijke rol te geven in Kosovo: de onderhandelingen zijn slechts een rookgordijn om Rusland „in woorden te verdrinken”.

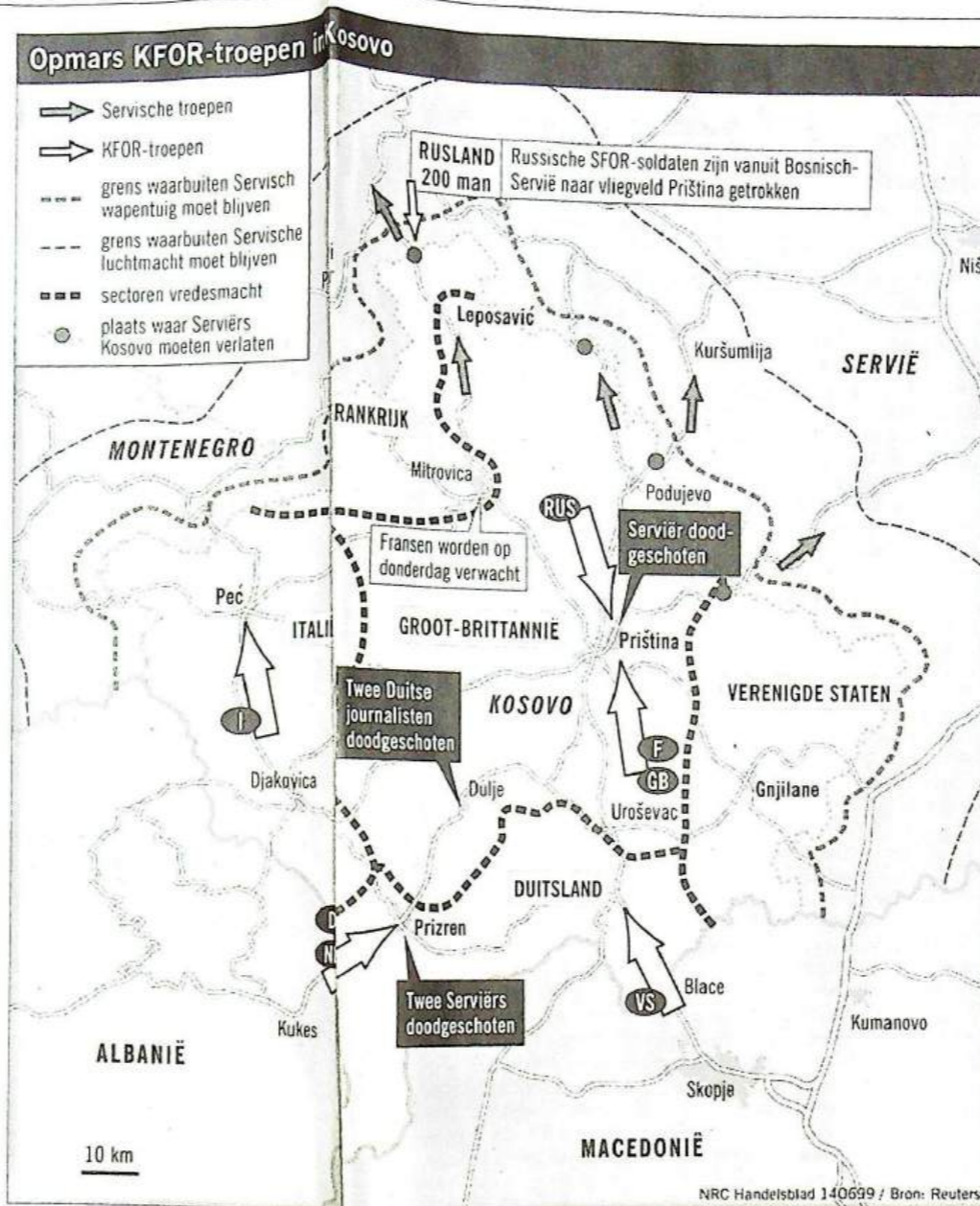
Zaterdag om vier uur wist de tv-zender NTV het zeker. „Alle bronnen zijn het erover eens dat de opdracht om door te rijden naar Priština is gegeven door de chefstaf

van het leger, op aandrang van de Russische ambassade in Belgrado.”

Het Kremlin sloeg in de loop van zaterdag terug. Persbureau Itar-Tass meldde op basis van anonieme bronnen dat de Russische minister van Defensie Sergejev opdracht had gegeven voor de opmars. Even later meldde een vertegenwoordiger van Defensie aan Interfax dat de actie „op topniveau” is gecoördineerd.

Nog wat later maakte het Kremlin bekend dat de Russische eenheid directe instructies van de president had gekregen. „Alleen de timing en de uitvoering ligt bij de militairen”, verklaarde Jeltsins buitenlandadviseur Sergej Prichodko.

Generaal Viktor Zavarzin, die de Russische opmars leidt, kreeg een extra ster van het Kremlin om op gelijk niveau met de NAVO-commandant Michael Jackson te kunnen onderhandelen.

Kosovo haalt Duitsers opnieuw in als bevrijders

Door een onzer redacteurs
PRIZREN, 14 JUNI. De Bundeswehr is er, een dag na aankomst, nog beduusd van. Ze zijn als ware bevrijders binnengehaald in de stad Prizren. De taferelen zijn bekend uit oude oorlogsfilms, maar daar zijn het altijd de Amerikanen en Britten die zo'n onthaal krijgen. Vrouwen rukken de deuren van de jeeps open en bedekken Duitse handen met kussen. Mannen delen flessen wijn en baklava uit, meisjes gooien bloemen naar de soldaten, jongetjes klimmen op de tanks.

Toch is de Duitse triomftocht in Kosovo geen primeur. Een van de weinige plaatsen waar de Wehrmacht in 1941 feestelijk werd binnengehaald, was in Kosovo, dat ook toen onder het Servische juk zuchtte. Bijna zestig jaar later zijn de Duitsers opnieuw bevrijders. Voor de Albanese Kosovaren wel te verstaan, want de Serviërs bekijken hen met haat in de ogen of spugen naar de rupsbanden.

Zaterdagavond arriveert het eerste Duitse konvooi in Prizren, een middelgrote stad in het westen van Kosovo. De mensen staan er al uren te wachten. Ze zijn door het dolle heen. Oude mannen en vrouwen huilen, jonge meisjes zingen luidkeels liedjes voor de soldaten en

draaien met hun heupen. De hele stad schreeuwt: „NATO, NATO”. Af en toe gaat het geschreeuw over in „UCK, UCK”.

Meegereisde Duitse televisieploegen rennen van de ene hoek naar de andere hoek. Duitse soldaten als *good guys*. „Dit is ongeloflijk”, zucht een cameraman. Het overweldigende welkom verast de Duitse soldaten. Ze worden verlegen en weren de bedankjes af. „Drinkt u alstublieft uw eigen wijn”, zegt een soldaat tegen een man met zes flessen in zijn handen.

De Italianen hebben meer flair. Ze komen zondag Prizren binnen. De soldaten staan op uit hun schuttersputje en steken twee vingers in de lucht - een teken dat hier veel voor het UCK wordt gebruikt. Honderden vingers gaan als antwoord de lucht in. De chauffeurs hangen uit de raampjes en geven *high fives*.

Ook de Duitse soldaten krijgen de slag te pakken. Breed lachend nemen ze de bloemen aan en versieren daarmee hun kogelvrije vesten en helmen. Enkele soldaten worden op de schouders genomen. De mensen hossen. Een soldaat laat zich fotograferen met een kindje in zijn armen. „Ze zullen het thuis niet geloven”, zucht zijn collega ernaast.

KOSOVO

Britten stuiten op massagraf

[• Vervolg van pagina 1] Het Kosovo Bevrijdingsleger UCK is op verschillende plaatsen in botsing gekomen met terugtrekkende Serviërs. Bij Suva Reka sloegen UCK'ers twee Servische agenten dood. UCK-troepen bezetten zaterdag het mijnstadje Belacevac. Bij Kacanik in Zuid-Kosovo stuitten Britse troepen op een vers massagraf.

Russische troepen onder leiding van generaal Viktor Zavarzin, de voormalige Russische ambassadeur bij de NAVO, bezetten zaterdag het vliegveld van Priština. Rusland zet met de verrassende opmars de eis voor een eigen sector in Kosovo kracht bij. NAVO-opperbevelhebber Clark

voerval". Zaterdag zei Clark dat het probleem door de militairen opgelost kon worden, gisteren stelde hij evenwel dat het een politiek probleem betrof. De Amerikaanse president Clinton en zijn Russische ambtsgenoot Jeltsin hebben gisteren telefonisch contact gehad. Jeltsin zou hebben beloofd dat Rusland geen nieuwe troepen aanvoert. De Britse minister van Defensie Robertson dreigde dat Rusland vrijdag bij de G8 in Keulen bot kan vangen als het kredieten verlangt. Overleg over de Russische rol in Kosovo leverde geen resultaat op. (AFP, AP, Reuters)

Britse parachutisten houden in Priština de wacht bij het lijk van een Servische politiemann die gisteren het vuur op hem opende. Hij werd door de Britten doodgeschoten, het eerste slachtoffer van operatie Joint Guardian. (Foto Reuters)

PRIZREN

'Wie moet er hier eigenlijk terug?'

[• Vervolg van pagina 1] Benzinstations, snackbars, marktkramen, restaurants, supermarkties; alles is geplunderd, vernield, verbrand. De Albanese Kosovaren werden geweerd uit het openbaar bestuur, en hebben daarom hun heil gezocht in de handel. De Serviërs hebben die middenstand nu afgebroken. Tussen de ruïnes staan de huizen van de Servische Kosovaren nog fier overeind. Ze zijn te herkennen aan het Servische kruis met vier S-en erin. En ze zijn ongeschonden.

De grensovergang Morinë geeft een andere aanblik. De Serviërs zetten de afgelopen weken honderdduizenden Albanese Kosovaren deze grens over. Het verderop gelegen Noord-Albanese plaatsje Kukës groeide binnen enkele weken van 12.000 naar 100.000 inwoners. Kilometers voor de grensovergang liggen de spullen van de vluchtelingen verspreid in de berm. Een theeketel op een klein fornuis. Een hansop van een kind. Plastic flessen. En mijnen.

„Blijf op het midden van de weg”, zegt een Servische militair, en klimt op een Duitse tank. Volgens de afspraak begeleiden de Serviërs de Duitse soldaten op hun weg naar de grensovergang.

Er liggen ook mijnen op de grensovergang. Verscheurde paspoorten liggen in de berm — de Serviërs hebben in de begindagen van de oorlog alle identiteitsbewijzen van de vluchtelingen afgenomen. Niemand durft de papieren uit de berm te vissen. Eén van de deuren van de Servische politiepost is voorzien van een boobytrap. Een gat in de weg wijst de plaats van een ongeluk aan. Hier reed een Kosovaars gezin tijdens de vlucht op een mijn. In een hoek ligt een stapel afgeschroefde num-

merplaten. De meeste kentekens komen uit Prizren.

Inmiddels komen de eerste Kosovaarse vluchtelingen voorzichtig over de grens van Albanese zijde. Jonge durfals zijn het, uit zowel Kosovo als Albanië. „Zijn de Serviërs nog aan de andere kant?”, vraagt Dritton, en wijst naar de Servische politiepost. „Anders wacht ik nog wel even.” Even later staat een Servische commandant voor zijn neus. Het is dezelfde commandant die later ook de aanval van de Joegoslavische eenheid in de straten van Prizren leidt. „Terug”, commandeert hij. De durfals schrikken. Een van hen zegt pesterig: „Wie moet er hier eigenlijk terug?”

Er dreigt een opstootje te ont-

Soldaten zoeken positie in portieken

staan. „We hebben problemen”, kraakt een Duitse soldaat zenuwachtig over de radio. Op de heuvel blijken nog zeventig Joegoslavische soldaten te zitten — wellicht scherpschutters. Zij moeten snel weg, besluiten de Duitsers. De jonge Kosovaren zijn dan al begonnen met de sloop van de duty-free shop; zij rennen naar buiten met een printer en een ventilator. In de chaos gaan twee Albanese jongens er met een kist Servische mortieren vandoor.

Onder luid gejoel, geschreeuw en gescheld komen de Serviërs uiteindelijk de heuvel af. Hun gezichten zijn gespannen. Een enkeling steekt zijn middelvinger op.

Op hun ruggen dragen zij hun wapens, aan de hand voeren zij vier herdershonden. Een ongeschonden doorgang eisen zij, maar dat kan de NAVO niet garanderen.

De eerste bussen met Serviërs worden dan ook bekogeld met stenen en stokken. Soldaten en agenten zitten met het hoofd tussen de knieën. Daarna nemen de Serviërs zelf het heft in handen. In open vrachtwagens rijden zij met volle vaart door Prizren, de geweren op-scherp gericht op de mensenmassa. Aan het einde van de middag beginnen de chauffeurs in de lucht te schieten. TAK-TAK-TAK klinkt het. De mensen op de balkons deinzen terug. Met het invallen van de schemering zetten Joegoslavische speciale eenheden en Servische soldaten de eerste illegale wegblokkades op.

Dan gaat het mis. Even voorbij het feestgedruis openen een Servische agent en zijn collega het vuur op een NAVO-tank. De Duitse soldaten bedenken zich geen moment en schieten terug. De chauffeur wordt geraakt en is dood, zijn passagier raakt zwaargewond en overlijdt later. Een Duitse soldaat raakt gewond aan zijn arm. Het feest eindigt abrupt. De mensen rennen hun huizen in. De Duitsers draaien hun tanks en soldaten zoeken positie in portieken. In de dorpen zijn inmiddels sluipschutters gesignaleerd.

Om de hoek zijn Servische bewoners van Prizren in hun auto's gekropen. „We zijn voor niemand bang”, had een van hen nog 's middags gezegd. Maar een tocht door een uitzinnige mensenmassa had hij toch niet aangedurfd. „Morgen is er weer een dag”, zegt een Duitse legerwoordvoerder. „Dan moeten ze het maar opnieuw proberen.”

De Britten trokken gisteren de Kosovaarse hoofdstad Priština binnen, maar de Russen stalende show met hun bezetting van het vliegveld. De Albanese inwoners van Priština zijn nog steeds bang voor Servische represailles.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

PRISTINA, 14 JUNI. Het scenario voorzag in een Britse triomftocht. Britse militairen zouden Priština, de hoofdstad van Kosovo, binnentrekken, toegejuicht door duizenden Albanese die zich bijna drie maanden lang schuilhielden in huizen en kelders. De Britse premier Tony Blair had de NAVO-lucht-aanvallen op Joegoslavië fanatiek gesteund, de etnische zuivering door Serviërs scherper veroordeeld dan andere Europese leiders, en hij had zelfs grondtroepen naar Kosovo willen sturen — *the road to Pristina* was voor hem.

Maar op zaterdagmiddag rijden de Britten, de eerste eenheden van de NAVO-troepenmacht KFOR voor Kosovo, niet naar Priština. Ze slaan af naar het vliegveld buiten de stad, ze moeten langs bij de Russische militairen die de nacht ervoor het Britse feest, en de NAVO-plannen voor Kosovo, kwamen verstoren. De Russen waren vrijdagavond al naar Priština binnengereeden. Ze werden er opgewacht door duizenden Serviërs met bloemen en drank.

Op weg naar het vliegveld, waar de Russen hun kamp hebben ingericht, komen de Britten door Servische dorpen. Ze zien paramilitairen en een politie-commandant die zijn mannen het veld in stuurt om te vechten, ze rijden langs Albanese huizen die 's ochtends in brand zijn gestoken. Bij de ingang van het vliegveld moeten ze meer dan vijf uur wachten, in de regen. Dit is niet het verwachte helden-onthaal. Maar, zegt een luitenant uit Birmingham: „Duidelijk is het wel: we zijn hier niet voor niks.”

Zaterdagavond komen de Britten niet verder dan de rand van de stad. In Priština

zelf staan Servische militairen op bijna iedere straathoek. 's Nachts wordt er heviger in de lucht geschoten dan andere nachten. Servische agenten arresteren journalisten die op een NAVO-accreditatie, maar zonder Joegoslavisch visum, met de NAVO-troepen zijn meegekomen.

Op zondagochtend rijden Britse tanks en jeeps eindelijk Priština binnen. Niet in lange colonnes, maar met twee, drie voertuigen tegelijk. Ze gaan in de buitenwijken staan, trekken na een paar uur wat verder naar het centrum. Op straat zijn 's ochtends bijna alleen maar Servische militairen en Servische burgers die hun spullen inladen om naar Servië te gaan. De NAVO, zeggen ze, komt het Kosovo bevrijdingsleger UÇK helpen, de Serviërs van Kosovo zullen worden afge-

maakt. Aan het eind van de ochtend komen de eerste timide Albanese uit hun huizen,

noeg: de meeste Albanese in het noordelijke deel van de stad blijven de rest van de dag binnen.

Huizen waar internationale hulporganisaties voor de bombardementen hun kantoren hadden, zijn verwoest. Er is ook weinig overgebleven van huizen waar OVSE-waarnemers woonden. Albanese winkels en de restaurants waar veel buitenlanders kwamen, liggen in puin. Jazeker, zegt Marko Zekic (17), een Servische jongen. „Dat hebben Serviërs gedaan. We waren kwaad omdat Albanese rijker waren dan wij en ook nog eens het Westen erbij haalden omdat ze van Kosovo een eigen republiek willen maken.” Langs het — door de NAVO-verwoeste politiebureau in het centrum van Priština loopt zondagochtend een Servische vrouw van een jaar of zeventig. Ze scheldt op Clinton die erger is dan Hitler, en op Milošević die Kosovo weggaf aan de NAVO en aan de

KFOR bedreigde de Servië Britse militair met zijn kalasjnikov. Het Servische media-centrum in Priština laat weten dat Jovović is geraakt terwijl hij een straat overstak: „Hij deed zijn hand omhoog en daarna werd hij doodgeschoten”.

Het vliegveld en de kortste weg erheen, door het dorp Kosovo Polje, worden gecontroleerd door Servische en Russische militairen. De KFOR-militairen moeten zo'n dertig kilometer omrijden om het vliegveld te bereiken. In de buurt van het vliegveld wordt zaterdagavond gevochten: Servische militairen bestoken dorpen waar UÇK-strijders zouden zitten die 's ochtends vier Servische burgers hebben gekidnapt en vermoord.

De inwoners van Kosovo Polje, waar de Serviërs in 1389 hun beroemde en hartstochtelijk gekoesterde nederlaag leden tegen de Turken, zijn doodsbang: volgens het akkoord tussen de NAVO en Belgrado moeten alle Servische leger- en politie-eenheden woensdag weg zijn. Niemand zal de Serviërs dan nog beschermen tegen 'wreedheden' van de UÇK-strijders. „Opnieuw zal er Servisch heldenbloed vloeien op de heilige grond van Kosovo”, voorspelt Goran Marković, eigenaar van een kapperszaak in het dorp. Zijn zaak staat naast de orthodoxe kerk. Uit zijn broekzak haalt hij een pistool en handboeien. Hij zal zich verdedigen, hij hoort niet bij de 'verraders' die nu hun televisie en bankstel inpakken en naar Servië gaan.

In café 'Pallma' in Kosovo Polje zit zondagmiddag Stevo Golović, een reservist uit Servië. Hij was twee maanden in Kosovo om 'Albanese terroristen' uit te roeien. In Kosovo Polje zelf, waar voor de NAVO-aanvallen nog zo'n veertig procent van de inwoners Albanese was en zestig procent Servisch, woont geen enkele Albanese meer. Ze werden verjaagd, hun huizen zijn verwoest. Maar tegen de NAVO konden de Servische militairen niet op, zegt Golović. „Fuck you NATO”, bromt hij, maar hij glimlacht. Het is natuurlijk vreselijk, vindt hij, dat Milošević Kosovo aan de Albanese gaf. Maar prettig is het ook wel, dat hij naar huis kan.

'Hij deed zijn handen omhoog en daarna werd hij doodgeschoten'

maar echt uitbundig zwaaien durven ze nog niet. Ze leggen bloemen op de Britse tanks, geven de militairen koffie en kersen, en vragen of de militairen van plan zijn 's nachts te blijven. Er heerst grote angst voor de terugtrekkende militairen en Servische burgers die zich klaarmaken voor vertrek naar Servië, maar eerst nog wraak willen nemen.

's Middags durven de Albanese wat meer. Op de weg die naar Servië leidt, staan een paar honderd Albanese. Ze dragen UÇK-symbolen, ze joelen, spugen en gooien stenen naar auto's en tractoren van vluchtende Serviërs. Britse militairen kijken toe. Na een half uur horen de Albanese dat in een ander deel van de stad een Albanese vrouw door een Servische militair in haar been is geschoten. De wond blijkt van twee maanden geleden, maar het gerucht is ge-

„Albanese beesten”.

In een buitenwijk van de stad horen Britse militairen zondagmiddag een explosie, in een huis zo'n driehonderd meter verder. Vanaf hun tank zien ze twee jongens die naar een zwarte Volkswagen Golf rennen en wegrijden. Het huis van een Albanese die naar Macedonië vluchtte, brandt. De Britse militairen maken foto's. Het is te laat om de daders nog te pakken.

Ook in andere wijken van Priština worden zondagmiddag Albanese huizen geplunderd en in brand gestoken. De Britse militairen grijpen niet in omdat Serviërs hebben straten hebben afgezet. Maar ze mogen schieten, zeggen ze. Aan het eind van de middag doen ze dat ook: de Servische reservist Veselin Jovović wordt door Britten doodgeschoten, in het centrum van de stad. Volgens

EEN WEEKEINDE JOINT GUARDIAN

Britse militairen slapen in de open lucht

De Britse troepen bereiden zich voor om Kosovo binnen te trekken

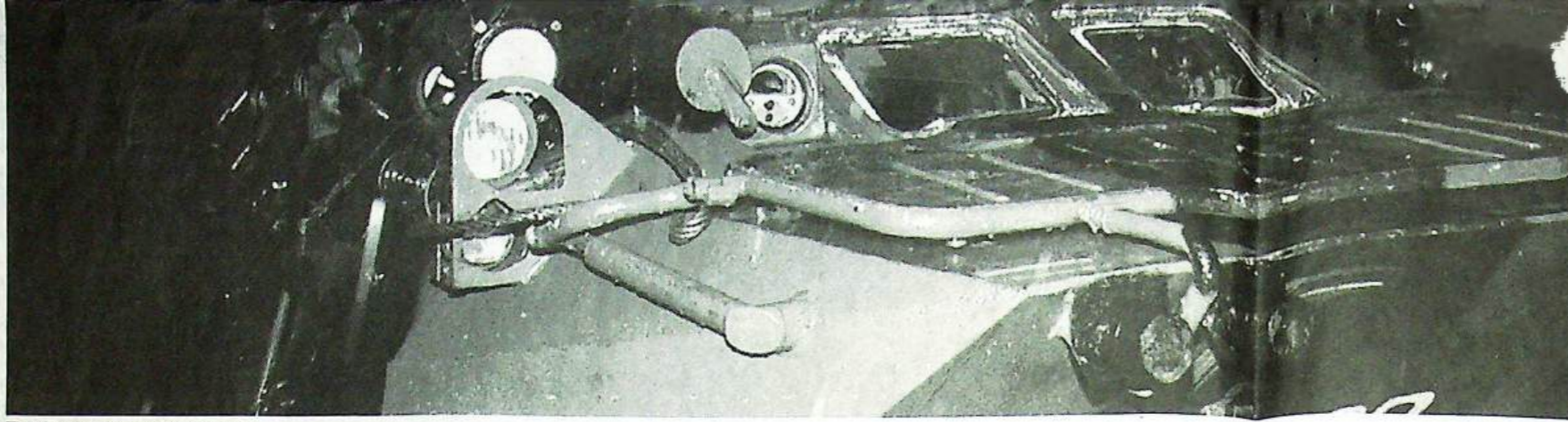

Een Nepalese Gurkha bespeelt de doedelzak nadat de tunnel mijnevrij is gemaakt

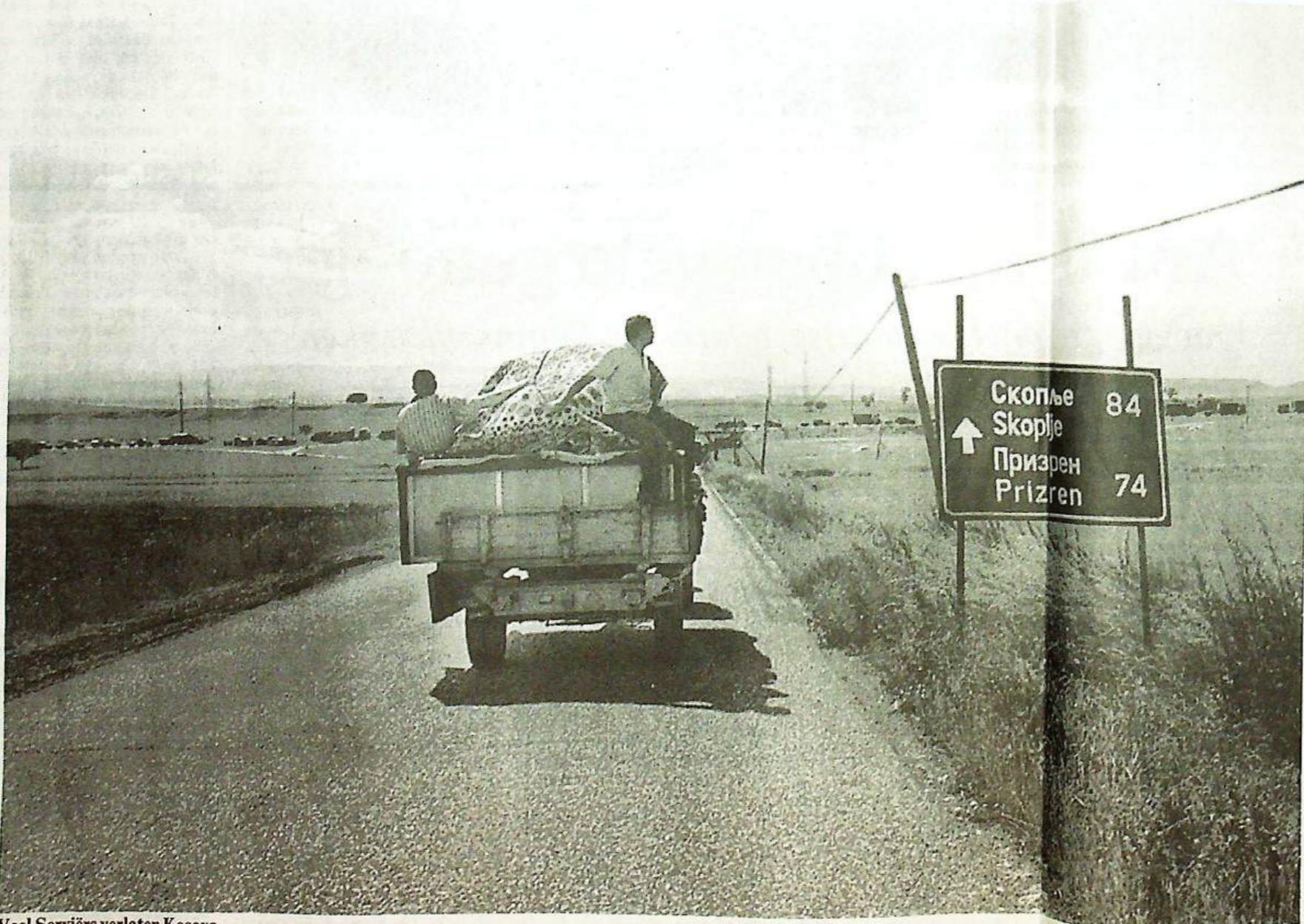
Maurice Boyer fotografeert intocht KFOR in Kosovo

De KFOR-soldaten in Pristina kruisen een auto met Serviërs die

Een Russische militair op het vliegveld van Priština dat vrijdagochtend werd bezet door Russische troepen

Veel Serviërs verlaten Kosovo uit angst voor wraakacties. Op de achtergrond komt een KFOR-konvooi voorbij.

De vluchtende Serviërs worden uitgejoeld en bespuugd door Kosovo-Albanezen

De Kosovo-Albanezen vieren de intocht van de KFOR-soldaten.

- Pagina 5**
- 'De eer van Rusland is gered'
 - Opmars van Britten werd verstoord
 - Duitsers als bevrijders onthaald

- Pagina 8**
- De intocht van KFOR in beeld

Terwijl de Albanezen feest vierden in de straten van Prizren, probeerden de Serviërs de stad zo snel mogelijk te verlaten. Het liep bijna uit de hand.

Door onze redacteur YAËL VINCKX
PRIZREN, 14 JUNI. De Joegoslavische eenheid valt nog één keer aan. Zij stormt, met de automatische geweren in de aanslag, luid schreeuwend naar voren. De Albanese bevolking van Prizren is volledig verrast. Het is zondag, drie uur in de middag, de mensen viëren al uren feest. Er klinken schoten. Het zijn waarschuwingsschoten van Duitse NAVO-

Nog éénmaal vallen de Serviërs aan

soldaten die de aanval ook niet hebben zien aankomen.

De Joegoslavische eenheid wordt teruggedrongen. Zij wilde, zo zeggen de soldaten, de weg vrijmaken voor de Servische bewoners van Prizren. Die bekijken het feest gelaten, verscholen achter een hoop opgestapelde auto's. Zij willen naar Servië vluchten, maar moeten daarvoor dwars door Prizren heen. De Albanezen zijn niet van plan hun Servische burens zonder slag of stoot te laten gaan. De enkele waaghals die de tocht onderneemt, keert al snel terug. De Albanezen

schoppen, slaan, spugen en gooien met stenen. De ruiten van de auto's versplinteren.

Kosovo is vrij! De Kosovo-Albanezen in Prizren kunnen hun geluk niet op. Zaterdagavond komen de Duitse NAVO-soldaten binnen, na een lange tocht door Kosovo. Die tocht voert door een verlaten land; de huizen zijn leeg, de deuren staan open, licht brandt nergens. De overgebleven bewoners, Serviër of Albanees, wagen zich niet buiten. De Serviërs zijn beducht voor NAVO-militairen en wraakzuchtige Albanezen. De Albane-

zen vrezden Servische militairen en agenten. Er bevinden zich naar schatting nog zo'n 36.000 man Servische ordetroepen in Kosovo, zwaarbewapend en gefrustreerd. Sommige huizen zijn kapotgeschoten, andere huizen zijn verbrand. Uit een raam wapperen zwarte flarden van wasgoed. Op de weg ligt verkoelde huisraad. Verlaten tractoren staan naast de kant van de weg; ernaast liggen kledingstukken, schoenen en delen van dekens. Het duidt op een overhaast vertrek. Er staan auto's, helemaal gestript. Geen motor, geen deuren, geen koplampen,

geen stoelen meer. Drie auto's zijn in brand gestoken en liggen, halfgesmolten, op het asfalt.

Prizren zelf is redelijk ongeschonden. De Serviërs hebben weliswaar enkele winkels geplunderd, maar de huizen staan nog overeind en zijn niet in brand gestoken. Ook de moskeeën in de stad staan er nog. De stad, met ongeveer 150.000 inwoners voor de Kosovo-oorlog, kent nog een grote gemeenschap Albanese Kosovaren. Met honderden komen zij hun huizen uit om de NAVO-soldaten te begroeten. „Mijn vader en mijn

broer zijn bijna drie maanden binnen gebleven. Ze waren bang te worden opgepakt. Mijn moeder en ik kwamen ook nauwelijks buiten. Maar jullie hebben ons gelukkig gemaakt”, zegt Vezire Maqitev.

De dorpen in de omgeving van Prizren lijken op het eerste gezicht meer te hebben geleden onder de Serviërs. Suva Reka bijvoorbeeld, is een spookstadje. De huizen zijn geplunderd, verlaten tractoren blokkeren de hoofdstraat. In Stimlje staat slechts één Albanese familie de NAVO toe te juichen. Even verderop staan de Serviërs bij hun tanks. Zij steken uitdagend hun duim, wijsvinger en middelvinger in de lucht – het Servische overwinningsteken. „Fuck NATO”, roepen zij. [• *Vervolg* PRIZREN: pagina 5]

Russen verschanzen zich op vliegveld Chaos bij intocht NAVO in Kosovo

PRISTINA/PRIZREN, 14 JUNI. De intocht van NAVO-troepen in Kosovo is dit weekeinde chaotisch verlopen. In de steden Pristina en Prizren doodden NAVO-troepen drie Serviërs. Een Russische eenheid van tweehonderd man heeft zich verschanst op het Slatina-vliegveld bij Pristina om de eis voor een Russische sector in Kosovo kracht bij te zetten.

Nadat de Russische eenheid vrijdagavond onder luide bijval van Servische inwoners Pristina binnentrok, begon zaterdagochtend 'Operation Joint Guardian'. Duizenden NAVO-helikopters, tanks, pantserwagens en jeeps stroomden vanuit Macedonië en Albanië Kosovo binnen. Albanese inwoners onthaalden de troepen met gejuich en bloemen. De opmars kwam op sommige punten traag op gang omdat tunnels van explosieve ladingen ontdaan moesten worden. De Franse intocht werd gehinderd door mijnenvelden. Italiaanse troepen bereikten vanochtend de westelijke stad Peć.

Duizenden Servische burgers verlieten dit weekeinde Kosovo, met name in het zuiden en westen van de provincie. In Montenegro kwamen volgens de UNHCR bijna tienduizend Servische vluchtelingen binnen. Bij de grensplaats Rozaje, waar 15.000 Albanese vluchtelingen uit Kosovo bivakkeren, stond zondag een drie kilometer lange Servische stoet van auto's, trucks en tractoren.

In de zuidelijke stad Prizren verliep de intocht van Duitse troepen gisteren in een explosieve sfeer. Duizenden Albanese inwoners juichten de Duitsers toe. Er ontstonden problemen toen Joegoslavische troepen, met in hun kielzog Servische burgers, zich door het centrum van Prizren terugtrokken. Bij een dreigende botsing met de Albanezen vuurden de Duitsers een waarschuwingssalvo af. De chaos werd compleet toen twee Serviërs vanuit een gele Lada met kalasjnikovs het vuur openden op

de Duitse troepen. Die beantwoordden het vuur. De chauffeur van de auto was op slag dood, de bijrijder raakte zwaar gewond en overleed later.

In Pristina hadden de binnentrekkende Britse troepen gisteren veel te stellen met plunderende Serviërs en een Russische eenheid die zich op het vliegveld had verschanst. Slechts enkele honderden Albanese inwoners waagden zich gisteren op straat om de Britten feestelijk te onthalen. In buitenwijken van Pristina werden Albanese huizen in brand gestoken. Britse troepen die polshoogte wilden nemen, werden tegengehouden.

Rond vijf uur schoten Britse paratroopers in het centrum van Pristina de Serviër Veselin Jovović neer. Volgens de Britse kapitein Andrew Reeds liep hij scheldend en schietend op een groep soldaten af die foto's aan het maken waren met Servische politie-officieren. Jovović was op slag dood. Britse Challenger-tanks namen in de loop van de dag posities in op belangrijke kruispunten.

Canadese troepen bevestigden gisteren dat bij het dorp Dulje in Zuid-Kosovo twee Duitse journalisten van het weekblad Stern zijn omgekomen. Volker Krämer (56) en Gabriel Grüner (35) kwamen om toen hun auto door onbekenden onder vuur werd genomen. Een van de twee was op slag dood, de ander stierf later aan een buikwond. Het lichaam van een derde Duitse journalist, die werkte voor de tv-zender ZDF, is vanochtend in de buurt van Prizren gevonden. [• *Vervolg* KOSOVO: pagina 5]

Britse militairen kregen afgelopen weekeinde in de buurt van Pristina een warm onthaal van Kosovo-Albanezen toen zij als voorhoede van KFOR Kosovo binnentrokken. Eerder al werden Russische soldaten toegejuicht door Servische inwoners. (Foto NRC Handelsblad, Maurice Boyer)

NAVO-troepen gaan Kosovo in

MOSKOU, BRUSSEL, PRISTINA. 12 JUNI. Met het opstijgen van helicopters met Britse paratroopers en het elitekorps van de Gurkha's, vanuit de Macedonische grensplaats Blace, begon vannamorgen om twintig over vijf Operation Joint Guardian, een van de grootste militaire operaties in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog.

Kort hierna trokken tientallen Britse en Franse pantservoertuigen bij Blace en Dumanovo de grens met Kosovo over, op bevel van de Britse generaal Michael Jackson, opperbevelhebber van KFOR. Het eerste doel van de troepen is de wegen veilig te stellen, mijnen op te ruimen en een hoofdkwartier in Pristina in te richten.

Het begin van de grootscheepse NAVO-operatie werd echter overschaduwd door de verrassende inlicht van een klein contingent Russische troepen in de Kosovaar-hoofdstad Pristina. Dit leidde tot grote verwarring in verschillende hoofdsteden. De Russische minister van Buitenlandse Zaken Ivanov verklaarde onmiddellijk dat de Russische intocht op een „ongelukkige misverstoring“ berustte en dat de 200 troepen bevel hadden gekregen Kosovo te verlaten.

De Russische troepen, die deel uitmaken van SFOR in Bosnisch Servie, trokken gisterochtend onverschot op richting Kosovo. Na intensief diplomatiek overleg leken ze halt te houden bij de grens met Kosovo.

De NAVO, die eerder op de dag voordurend de verzekering had gekregen dat de troepen Kosovo niet binnen zouden trekken, werd door de Russische aankomst in Pristina totaal verast. Een woordvoerder van het Witte Huis, die het nieuws van CNN moest vertellen, reageerde aanvankelijk met ongeduld. Het Witte Huis zocht ommeddelijk contact met de Amerikaanse onderminister Strobe Talbott, die in Moskou met Ivanov in bespreking was. Talbott maakte gisteren halverwege zijn vlucht naar het NAVO-hoofdkwartier in Brussel rechsomkeert naar Moskou vanwege de onduidelijke situatie. De besprekingen, over de commandostructuur van KFOR, hebben vannacht geen resultaat opgeleverd. Talbott blijft voortloep in Moskou.

De woordvoerder zei vannacht dat het Witte Huis de verklaring van Ivanov aanvaardt. „We zijn verheugd dat ze zich betreedt verklarard hebben de situatie te corrigeren“, aldus de woordvoerder. Het Pentagon probeert de zaak af te doen als een publiekheidsstunt van de Russen, verwijzend naar het geringe aantal van 200 soldaten. Persbureau Itar-TASS meldt de vanuit Belgrado dat de beslissing was genomen door het Russische ministerie van defensie. Dat heeft nog geen commentaar gegeven. De hard-liners binnen de legergroep eisen voor de Russen een eigen militaire zone in Kosovo op. Dit is voor de NAVO onacceptabel. Waarnemers veronderstellen dat er in Rusland verschil van mening is gezezen tussen politici en militairen. Ivanov leek niet te weten wie de beslissing om naar Pristina door te rijden had genomen. CNN loonde om half twee vannacht onverwacht beelden van een colonne Russische militaire voertuigen die door de straten van Pristina reden. Ze werden loeggelicht door duizenden Serviërs die hen als bevrijders verwelkomden, met de Joegoslavische vlag zwaidend en vuurwerk afstakend. Na een paar uur verdwenen de Russen in de richting van het vliegveld. (AFP, Reuters, AP)

• NAVO OVERVALLEN: pagina 5
• HOOFDARTIKEL: pagina 7

zaterdag 12 juni 1999

Russen rollen Kosovo binnen

De NAVO-troepen zijn klaar om Kosovo binnen te trekken. Maar de Russen zijn hun te snel af.

Door onze redacteur PETRABDE KONING
SKOPIE, 12 JUNI. In het vluchtingenkamp Stankovec II net buiten Skopje, Macedonië, is vrijdagochtend bijna niemand meer. De meer dan twintigduizend Albanese vluchtelingen staan langs en op de weg van Skopje naar de grens met Kosovo. Ze drinken blikjes hier die ze hebben gekocht bij het benzinstation tegenover het kamp, ze gillen, fluiten, en schreeuwen: „NAVO-UÇK, NAVO-UÇK“. Over de weg rijden tanks en trucks van de NAVO. De voertuigen komen nauwelijks door de menigte heen. Macedonische militairen proberen de vluchtelingen van de weg te duwen – niks helpt.

„De NAVO en het UÇK hebben ons bevrijd“, zegt Shipetim Vokshi (54), electriciën uit Pristina.

Britse KFOR-troepen passeerden vannamorgen vroeg bij Blace, Macedonië, de grens met Kosovo. Ze moeten een veilig terugkeer van vluchtelingen naar Kosovo mogelijk maken. (Foto Reuters)

'Het monster van Belgrado is toch getemd'

Hij woont, met zijn vrouw, sinds 1 april in Stankovec II, hij werkt er als vertaler voor internationale hulporganisaties. De paar spullen die hij kon meenemen uit Pristina heeft hij in zijn tent bij elkaar gezet, hij kan onmiddellijk teruglopen naar de grens met Kosovo, zo'n vijf kilometer verder. Er zijn deze avond al vluchtelingen op weg gegaan, zegt hij. Ze waren drokken en riepen dat ze naar huis gingen. Maar hij denkt dat ze morgen wel weer terugkomen naar Stankovec, het is nog te gevaarlijk in Kosovo. Vokshi zelf wacht tot alle NAVO-troepen in Kosovo

zijn angekommen. „De NAVO zal voor ons de Servische mijnen opruimen.“

Een colonne Britse legervoertuigen komt tot stilstand bij de ingang van het kamp. „We moeten terug, dit kan niet“, roepen NAVO-militairen tegen elkaar. Ekrem Ibrahimti (30) omhelst de kap van een NAVO-jeep. Een Macedonische politicien haalt hem ervan af. Ibrahimti had een winkel in Uroševac, in het zuiden van Kosovo, niet ver van de grens. Een paar dagen geleden nog wilde hij naar Amerika, zegt hij. „Ik kon niet geloven dat het monster van Belgra-

do getemd zou worden.“

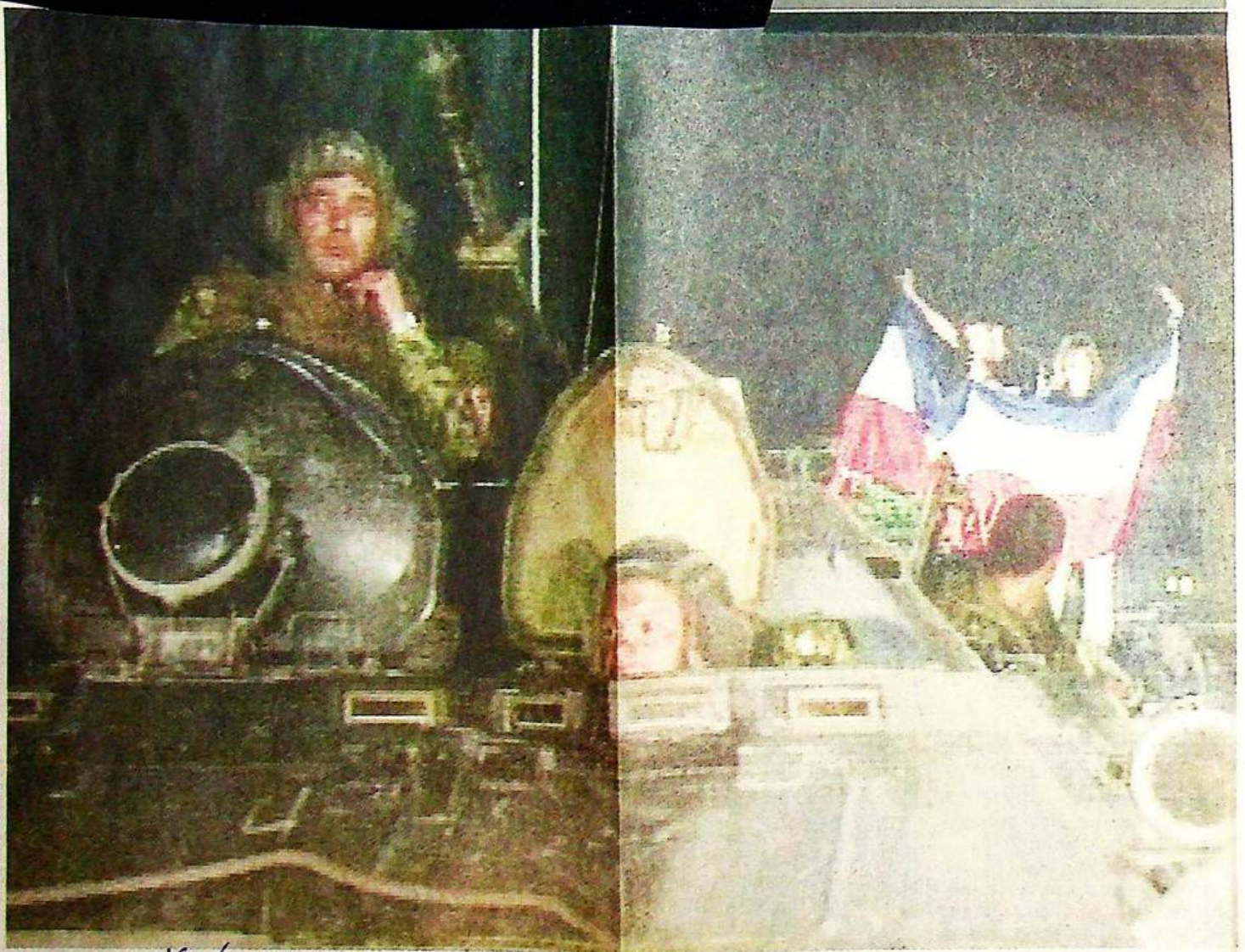
Donderdag, een dag nadat de Serviërs het akkoord hadden getekend over het terugtrekken van hun troepen, kwamen er nog honderdveertig Albanese vluchtelingen bij Blace, in Macedonië, de grens over. Ze vertelden dat hun dorpen, niet ver van de grens, werden bestookt door Servische militairen. De hulpverleners in het doorgangskamp bij Blace noorden beschietingen. Vanaf het vliegveld van Skopje vertrokken donderdag ook nog groepen Albanese vluchtelingen uit de Macedonische kampen naar Engeland en Amerika. Een dag later, vrijdagochtend vroeg, komen de eerste Servische vluchtelingen van Kosovo naar Macedonië. Servische troepen zijn begonnen zich terug te trekken. Drie vrouwen, net als Ekrem Ibrahimti uit Uroševac, lopen de grens over en stappen in een taxi naar Skopje. „Nooit meer“, zegt Ibrahimti vrijdagochtend. „zal ik een Servisch woord uitspreken. En nooit meer zal ik kunnen leven met Serviërs in de buurt.“

• Een Russische tank rijdt onder luid gejuich van Serviërs de Kosovaarse hoofdstad Pristina binnen. Hoewel Rusland eerder op de dag had gezegd niet als eerste Kosovo te betreden, deed een colonne dat vannacht toch. FOTO: AP

(advertentie)

Nieuw!!
Fiscaal-Voordeel-Lening
Leen f. 50.100
betaal f. 58,-

U leent f. 50.100,- en betaalt in 120 maanden f. 6.960,- terug. Dat is f. 58,- per maand.

en de NAVO. De Russische minister van Buitenlandse Zaken zei vannacht dat er sprake was van een „ongelukkig voorval“ en dat de Russen orders hebben gekregen Kosovo weer te verlaten.

Volgens functionarissen van het Witte Huis heeft de Russische intocht grote politieke gevolgen.

Terwijl NAVO-troepen in Macedonië wachtten op het groene licht om Kosovo binnen te trekken, verraste Moskou het Westen al door een vooraf overeenstemming was bereikt over de samenwerking tussen Russische troepen

door Guido van de Kreeke
BRUSSEL, zaterdag
Russische troepen zijn vannacht, nog voor de NAVO, Kosovo binnengetrokken. Onder luid gejuich van duizenden Serviërs kwam een Russische colonne de hoofdstad Pristina binnengereden.

Eerder op dag was tussen de NAVO en Rusland rivaliteit ontstaan over wie er als eerste de grens van Kosovo overtrekt. De Russen verzekerden het bondgenootschap echter Kosovo niet binnen te trekken voor er overeenstemming was bereikt over de samenwerking tussen Russische troepen

'Geen race om Priština' Actie Russen verrassing voor NAVO

Door onze correspondent BIRGIT DONKER

BRUSSEL, DEN HAAG 12 JUNI. De NAVO is volledig overvallen door de eenzijdige Russische actie om afgelopen nacht al troepen naar de Kosovaarse hoofdstad Priština te sturen. Gisteravond nog zei de NAVO niet verontrust te zijn omdat Moskou de verzekering had gegeven dat geen Russische soldaten vroegtijdig Kosovo zouden binnentrekken.

„De NAVO is blij met de Russische wens deel uit te maken van KFOR”, zei een zegsman gisteren nadat duidelijk was geworden dat Russische troepen naar de grens met Kosovo op weg waren, maar nog voordat het nieuws over de aanwezigheid van Russische militairen in Priština afgelopen nacht bekend werd. „Het is een aanwijzing dat Rusland een rol wil spelen. De NAVO heeft acte genomen van het bericht uit Moskou dat ze aan de grens blijven en niet Kosovo in gaan.”

Dat er een race om Priština zou plaatshebben, werd gisteravond nog niet aannemelijk geacht. „Het gaat nu om 180 man, dat is geen overwinnend leger”, aldus een militair. „En in Kosovo zit links en rechts het UÇK.” Het feit dat op de Russische militaire voertuigen het logo SFOR provisorisch was vervangen door KFOR werd „potentieel interessant” genoemd. „Want dat betekent dat ze onderdeel willen uitmaken van KFOR.” De NAVO wil afspraken maken over de wijze waarop Rusland deelneemt aan de vredesmacht. De belangrijkste gesprekken daarover vinden in Moskou plaats.

De NAVO zou volgens een militair vandaag ten minste 5.000 militairen Kosovo binnen brengen. Ze zouden Priština bereiken. De troepen komen via drie wegen het land binnen: de Duitsers uit Albanië, de

Britten via Maceonië en de Fransen van westelijker. In Macedonië staan nu zo'n 20.000 soldaten klaar. Meer troepen worden in de komende dagen verwacht. Voor KFOR zijn inmiddels meer dan 57.000 troepen toegezegd, waarvan een duizendtal uit de Arabische Emiraten. De troepen worden ondergebracht in vijf brigades.

Volgens de NAVO-opperbevelhebber Clark, die gisteren verslag uitbracht op het hoofdkwartier, verloopt de terugtrekking van het Joegoslavische leger goed. Duizend soldaten en honderd voertuigen zouden Kosovo hebben verlaten. „Een duidelijk teken van terugtrekking”, aldus Clark. „Tot nu toe verloopt alles volgens plan.” Wel hebben donderdag nog gevechten plaatsgehad en werd een NAVO vliegtuig aangestraald door Joegoslavische luchtafweer. De NAVO voert nog altijd zo'n 350 vluchten per dag boven Kosovo uit om toe te zien op de terugtrekking van de Joegoslavische troepen.

In Den Haag ging gisteren de Tweede Kamer unaniem akkoord met een Nederlandse bijdrage van 2050 militairen aan KFOR. De Kamer staat erop dat het commando van de 48.000 KFOR-militairen bij de NAVO moet liggen. Ook wil de Kamer geen aparte zone voor de Russische troepen in Kosovo.

Russische soldaten, tanks en jeeps passeren Niš, een stad 200 kilometer ten zuiden van Belgrado, op weg naar Kosovo. Rond half twee vannacht bereikten ze Priština. (Foto AP)

Vredesoperatie begint met geruzie tussen de NAVO en Rusland

Elfde week van de oorlog werd de laatste

De elfde week van de oorlog om Kosovo werd de laatste: donderdag maakte NAVO-chef Solana een eind aan de luchtacties. Op dezelfde dag werd de vredesmacht KFOR

de week elf van de oorlog in Kosovo niet alleen met vrede, maar ook met beteuterde gezichten.

Die waren er ook aan het begin van de week, want het vredesproces, dat vorige week in een versnelde vorm raakte toen Belgrado het vredesplan van Martti Ahtisaari en

werp-resolutie voor de Veiligheidsraad over het verdere vredesproces. De resolutie voorzag in een snelle aftocht van de troepen van Belgrado en de vorming van een vredesmacht KFOR. Die moet een bestand controleren, verhinderen dat Joegoslavische of Servische troepen terugkeren naar Ko-

derdag kon melden dat de aftocht echt was begonnen, kon NAVO-chef Javier Solana een eind maken aan de bombardementen. Dat was het sein voor de Veiligheidsraad om de ontwerp-resolutie van de G8, ondanks Chinese bezwaren, aan te nemen en KFOR te machtigen Kosovo binnen te gaan. Het

duurd, waarin 35.219 missies werden gevlogen en 23.000 bommen en raketten werden afgeworpen of afgevuurd. De laatste bommen op Joegoslavië vielen woensdag om 19.53 uur. Er waren twintig hele of gedeeltelijke missers en volgens Belgrado kwamen rond tweeduizend burgers om het leven. De po-

Feest van NAVO ruw verstoord

De euforie binnen de NAVO over de gewonnen oorlog veranderde gisteren

verwelkomd door vertegenwoordigers van de Joegoslavische regering en het leger. De 16 pantser-

De resolutie over de bestandsvoorwaarden zit vol dubbelzinnigheden

Deze oorlog was erg ondoordacht

Na elf weken oorlog ligt er een document dat voorziet in de terugkeer naar de status quo ante. Maar een overwinning is het niet, meent

Charles Krauthammer.

Eerder is sprake van ontwaarding van het begrip overwinning. En naar Clintons maatstaven is de oorlog zelfs verloren.

De documenten zijn ondertekend. De troepen trekken de grens over. Victorie!

Victorie? Aan de vooravond van de oorlog in Kosovo formuleerde de president van de Verenigde Staten het oorlogsdoel: „De bescherming van duizenden onschuldige mensen in Kosovo tegen een gericht militair offensief.” Dit zou op een van de volgende wijzen gebeuren: we zouden Servië afschrikken van een 'etnische zuivering' in Kosovo, dan wel Servië's vermogen om zo'n 'zuivering' uit te voeren fysiek – militair – vernietigen.

Naar Clintons eigen maatstaven is de oorlog verloren – onherstelbaar, catastrofaal verloren – in de eerste week. De NAVO begon een campagne die tegelijk bloedeloos en bleu was met het bombarderen van lege gebouwen. Slobodan Milošević reageerde met de meest massale etnische zuivering in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog.

Nu, elf weken en een miljoen vluchtelingen later, ligt er een akkoord dat voorziet in de terugkeer naar de status quo ante. Hoewel – niet helemaal. Het wordt een gedeeltelijke, incomplete terugkeer, aangezien veel Kosovaren dood zijn en veel anderen niet terug zullen willen. Bovendien is het gebied waarheen ze terugkeren Kosovo niet meer, maar een woestijn waar vroeger Kosovo lag.

Dit is geen overwinning. Dit is ontwaarding van het begrip

ne was – het bombarderen van „energiecentrales, brandstofdepots, bruggen”, het soort campagne waarbij ook echt militairen sneuvelen en onvermijdelijk ook burgers, maar die het vijandelijke land dermate ontwricht dat het tot stilstand komt – en naar de onderhandelingsstafel.

Historici zullen lang dubben over de vraag waarom Clinton, Blair, Schröder en de rest daar pas toe zijn overgegaan toen vrijwel alle Albanezen uit Kosovo waren verdreven. Maar er valt niets te dubben: Clinton meende dat hij met militair minimalisme – dat de vroegere en huidige pacifisten in zijn coalitie zo aanspreekt – een win-win-situatie creëerde.

Ofwel Milošević zou bij het eerste wapengekletter het hoofd in de

schoot leggen, ofwel hij deed dat niet en dan zou Clinton hetzelfde doen als destijds vóór zijn impeachment, na zijn driedaagse oorlogje tegen Irak: de tv laten komen, een fraaie lijst getroffen doelen opsommen, de overwinning uitroepen en naar huis gaan.

Maar waar hij niet op had gerekend was dat Milošević zijn bedrog publiekelijk aan de kaak zou stellen. In Irak kon Clinton een speldenprik uitdelen en vervolgens victorie kraaien omdat er geen camera's waren om zijn mislukking te registreren – nucleaire en chemische wapens worden door Saddam ongehinderd ontwikkeld, maar voorlopig zonder dat we het zien. In Kosovo daarentegen paraderen een miljoen vluchtelingen voorbij 's werelds camera's. Zelfs

Clinton kon dat niet meer tot een overwinning opkloppen.

Dus ging de luchtoorlog door, werd uiteindelijk serieus, en nu hebben we iets dat een overwinning wordt genoemd. Maar het instrument dat wordt geacht de Servische overgave te bekrachtigen, de resolutie van de VN-Veilighedsraad waarin de bestandsvoorwaarden zijn uiteengezet, zit vol dubbelzinnigheden.

Centraal in het conflict heeft van meet af aan de vraag gestaan wie het in Kosovo voor het zeggen krijgt als de Servische troepen weg zijn. De resolutie van de Veiligheidsraad spreekt van een internationale veiligheidsmacht waarvan de NAVO een 'substantieel' deel uitmaakt. De commandostructuur is niet duidelijk, en de Russen eisen

dat hun troepen niet onder NAVO-commando zullen staan. Als dat inderdaad niet gebeurt, krijgen de Russen dan hun eigen bezettingszone waardoor Kosovo de facto in tweeën wordt gedeeld?

Nog meer onduidelijkheid: Servië mag aanwezig zijn bij de grensovergangen waarlangs de vluchtelingen terugkeren. Zal dat de vluchtelingen afschrikken? We weten het niet. En wie gaat het uCK 'demilitariseren'?

Ik maakt geen bezwaar tegen deze compromissen – het zijn de noodzakelijke tegemoetkomingen die een einde maken aan een buitengewoon ondoordachte oorlog. Waar ik bezwaar tegen maak is dat van een overwinning wordt gesproken. Als het zo'n mooie overwinning is, is er dan iemand die dit

avontuur voor herhaling vatbaar acht? En als toppunt van ironie: ook al worden alle dubbelzinnigheden in het voordeel van de NAVO uitgelegd, en al houden de Joegoslaven zich aan alle details van het militaire akkoord met de NAVO dat ze woensdag hebben ondertekend, wat hebben we dan in handen? De prijs voor de overwinnaar: de Verenigde Staten en hun bondgenoten mogen hun soldaten stationeren tussen twee doodsvijanden die elkaar in een Balkan-guerrilla beoorlogen. Nog jarenlang.

Charles Krauthammer is columnist van *The Washington Post*.

©The Washington Post Writers Group

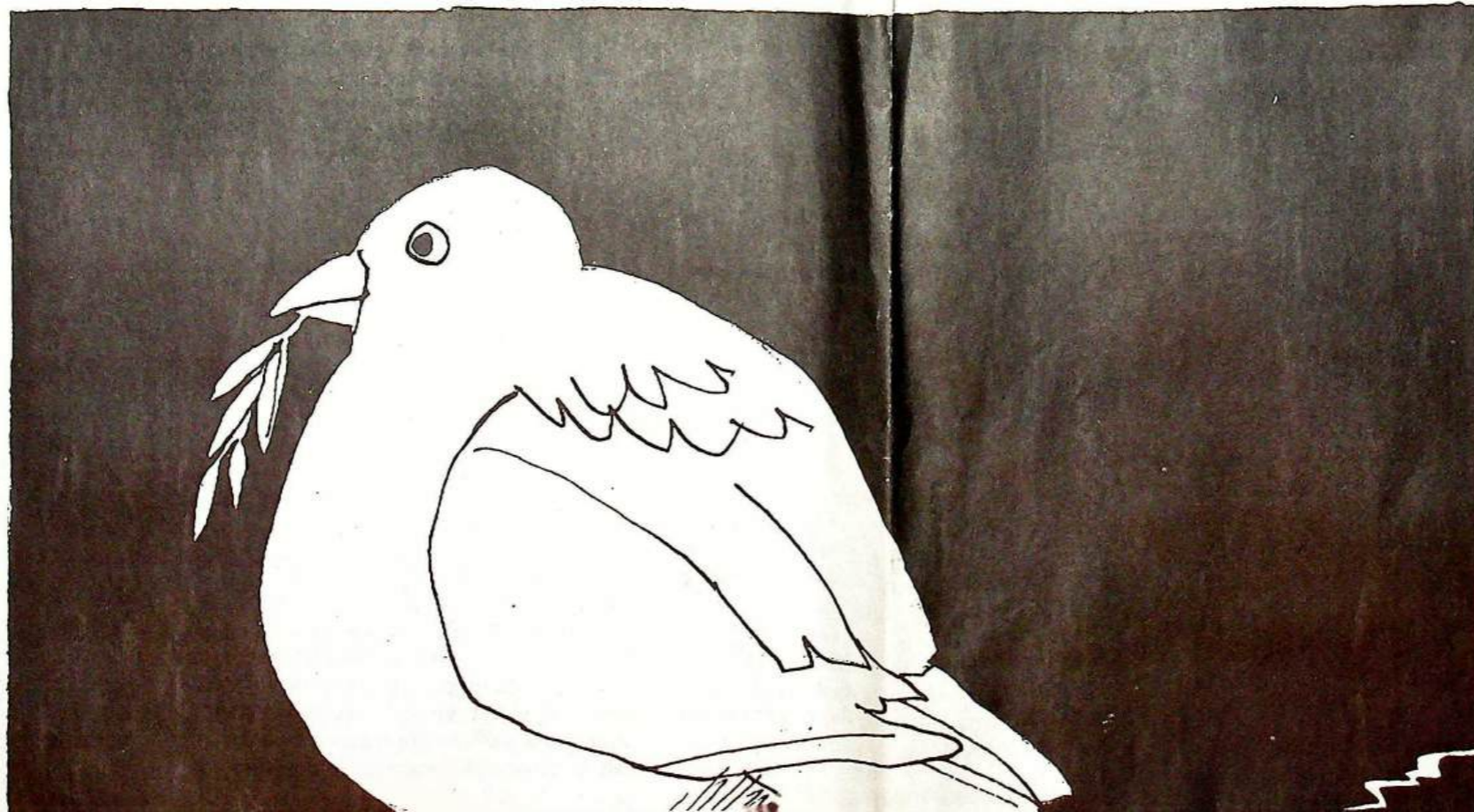
Zwalkend Moskou

HET TEMPO waarmee Rusland zich een plek in Kosovo probeert toe te eigenen, roept een historisch beeld op: de Russische en Amerikaanse soldaat die elkaar bij de Elbe, de rivier die later de grens van het IJzeren Gordijn zou worden, de hand reiken. De foto van deze ontmoeting is later de icoon geworden die de haast verzinnebeeldde waarmee de geallieerden in 1945 van beide kanten in Duitsland oprukten omdat ze elkaar geen millimeter ruimte gunden. Wat generaal Patton indertijd niet mocht – naar Praag doormarcheren – probeerden de Russen bijna 55 jaar na dato toch nog een keer, al was het maar omwille van de symboliek. Terwijl de NAVO haar stafkwartier pas vandaag in Priština zou nestelen, staken Russische militairen gisteren in tientallen voertuigen (de s uit SFOR overgeplakt met een de K van KFOR) de Bosnisch-Servische grens over, op weg naar de gedemilitariseerde zone tussen Kosovo en Servië.

Als deze bewegingen in gemeen overleg met de NAVO zouden hebben plaatsgehad, zou er niets aan de hand zijn. Maar alle geruststellende woorden uit Washington en Londen dat de Russen niet buiten de orde vallen ten spijt, was dat niet het geval. De besprekingen in Moskou over de samenwerking tussen de Russische en Westerse vredesmacht in Kosovo zijn gisteren niet voor niets stilgevallen, zoals het ook geen toeval was dat de Amerikaanse onderminister Strobe Talbott zijn vliegtuig uit Moskou halverwege liet omkeren voor onmiddellijke hervatting van zijn overleg met minister Igor Ivanov van Buitenlandse Zaken.

WANT ER ZIJN politieke doelstellingen in het spel, doelstellingen die misschien wel meer te maken hebben met het primaat van de binnenlandse politiek in Rusland dan met buitenlands beleid in geopolitieke zin.

Ruim een week geleden leek het er op dat de Russen waren teruggekeerd in het internationale orkest. Dat was te danken aan de Russische gezant Tsjernomyrdin die, samen met de Finse president Ahtisaari, de Joegoslavische president Milošević een akkoord wist te laten ondertekenen. Tsjernomyrdin – door het Westen aanvankelijk bejegend met een scepsis die naar cynisme neigde – wekte de indruk dat hij Rusland in opdracht van Jeltsin weer gezicht moest geven. Daarvoor had Jeltsin echter ook binnenlandse redenen. Ten eerste was zijn regering zo overdonderd door het begin van de bombardementen dat ze in de eerste weken slechts verlamd en agressief reageerde. Daaraan moest een einde komen. Ten tweede kon Rusland, met zijn substantiële islamitische bevolkingsgroep van tegen de twintig pro-

uiteindelijk pas ingestemd met het gedeeltelijk ongedaan maken van zijn etnische zuivering toen de NAVO-aanvallen op zijn civiele infrastructuur ondraaglijk werden. Maar waarom hebben we dan niet meteen de eerste dag het licht in Belgrado uitgedraaid? Na twee weken oorlog deed ik de vanzelfsprekende constatering dat „de enig mogelijke uitweg uit deze oorlog, afgezien van een smadelijke nederlaag”, een serieuze campag-

WREDE IN KOSOVO

TEKENING: FRITS MULLER

Ingrijpen in Joegoslavië was noodzakelijk

Oorlog is in veel opzichten moreel verwerpelijk. Maar dat geen oorlog ooit iets heeft opgelost is een demagogische dwaasheid, vindt Emma Bonino. En terzake van Joegoslavië is het resultaat van de NAVO-interventie bevredigend: Milošević is verslagen.

De voorspellingen van sommige pacifisten dat de NAVO-interventie in Joegoslavië de vonk in een mondiaal kruitvat zou zijn, een 'Vietnam in Europa', of de aanleiding voor Rusland om een kernoorlog te beginnen, zijn allesbehalve bewaarheid.

De recente ontwikkelingen hebben aangetoond dat het NAVO-optreden niet alleen een realistische maar zelfs een noodzakelijke is geweest. De moeilijkheden die het bondgenootschap heeft moeten overwinnen voordat het eindelijk het politiek-militaire apparaat van Belgrado op de knieën wist te

dwingen, maken duidelijk hoe diep het kwaad was ingeworteld.

Zolang de Joegoslavische president Slobodan Milošević nog het monopolie op de militaire macht bezat, verloor zijn anachronistische streven naar Servisch-nationalistische hegemonie namelijk niets van zijn repressieve kracht en hetzelfde gold voor de volharding van het Servische establishment, dat voorgaf in Rambouillet te onderhandelen met vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap, maar intussen zijn etnische zuivering van Kosovo voortzette.

Waren de humanitaire en materiële kosten van de interventie gerechtvaardigd? Zonder twijfel is oorlog in veel opzichten moreel verwerpelijk. Maar dat geen enkele oorlog ooit iets heeft opgelost is een demagogische dwaasheid die door de geschiedenis ruimschoots is gelogenstraft. In het geval van Joegoslavië is het resultaat van de interventie bevredigend: de overgave van een regime dat in onderhandelingen nooit iets heeft willen toegeven.

Milošević is verslagen – zowel omdat hij zich heeft overgegeven en omdat hij na de aanklacht we-

gens oorlogsmisdaden die tegen hem is ingediend tot een politieke schim is geworden, net als de Bosnisch-Servische 'president' Radovan Karadžić en generaal Ratko Mladić, die formeel nog 'vrij' zijn maar geen kwaad meer kunnen.

De aanklacht tegen Milošević is een belangrijke stap in de geschiedenis van het recht. Voor het eerst is een fungerend staatshoofd dat schuldig is aan misdaden tegen de

dat ze overgaan tot misdaden tegen de menselijkheid om hun doel te bereiken of om aan de macht te blijven.

Al kan worden getwijfeld aan de individuele verantwoordelijkheid van Milošević en de vier anderen die tegelijk met hem zijn aangeklaagd, dat in Kosovo misdaden tegen de menselijkheid zijn gepleegd staat vast: er zijn op instigatie van het regime in Belgrado

Het regime dat nooit iets wilde toegeven, heeft zich nu overgegeven

menselijkheid op heterdaad betrapt en in staat van beschuldiging gesteld.

Het potentiële afschrikkingseffect van deze ontwikkeling voor de cultuur van de straffeloosheid zoals die in zwang is geraakt in recente crises, vooral op de Balkan, zou wel eens aanzienlijk kunnen zijn. Voortaan zullen dictators zich twee keer moeten bedenken voor-

meer dan 700.000 mensen gedeporteerd.

De aanklacht is door degenen die meenden dat geen oplossing van het conflict mogelijk was zonder Milošević aangemerkt als een factor die de kansen op een vreedzame regeling deed slinken.

Ten onrechte, zo blijkt nu duidelijk, en Louise Arbour, hoofd-aanklager bij het Haagse tribu-

naal, had gelijk toen ze zei: „De aanklacht tegen Milošević is een bijdrage aan de vrede, want vrede is onmogelijk zolang de straffeloosheid heerst.” Men bedenke bovendien dat de marginalisering en veroordeling van Karadžić en Mladić geen beletsel heeft gevormd voor de vrede in Bosnië – integendeel zelfs.

Pas de afzetting van Milošević zal het mogelijk maken de vicieuze cirkel van etnische haat en politieke uitbuiting van etnische spanningen te doorbreken die de afgelopen tien jaar de tragedie van ex-Joegoslavië heeft bepaald. Deze grimmige periode biedt een schrijnend voorbeeld van de tegenstelling tussen een *realpolitische* visie, die wordt aangehangen door bijna alle ministeries van Buitenlandse Zaken in de wereld, en dat wat men 'ethische diplomatie' zou kunnen noemen. Er zijn nog slechts weinigen onder ons die menen dat deze laatste werkwijze – ook wel *ideaalpolitisch* genoemd – kan optreden tegen de schimmige, kwestieuze belangen en een democratische praktijk kan grondvesten op waarden zoals het primaat van het recht.

Geen enkele *realpolitische* overweging kan het feit verhelen dat Milošević sinds bijna tien jaar oorlogvoering gebruikt in zijn streven een wreed en bloedig ultranationalistisch program te realiseren. Hoewel Milošević's program door de geschiedenis volstrekt is ontzenuwd, heeft het honderdduizenden Bosniërs, Kroaten en Kosovaren het leven gekost. Dit feit rechtvaardigt het gebruik van geweld tegen het Servische regime.

Hoewel ik voorstandster ben van geweldloosheid, is dit mijn mening – na tien jaar van congressen en tegen-congressen waar men akkoorden en semi-akkoorden sloot waarvan geen door Belgrado werden nageleefd en die alleen dienden als voorspel tot nieuwe slachtingen door Milošević.

Het NAVO-ingrijpen in Joegoslavië was het eerste gebruik van geweld niet om olie, diamanten of grondgebied te verkrijgen maar om een volk het recht te garanderen om waardig in zijn eigen land te leven.

Emma Bonino is demissionair Eurocommissaris voor humanitaire hulp.

cent, met bijeen tamboereren op de 'Slavische broederschap'. De subtiele signalen van bijvoorbeeld president Sjarmijev van Tatarstan misten hun uitwerking met name op de Russische (staats)media niet. En ten derde bood de presidentiële bemiddeling het Kremlin een uitgelezen kans om in eigen huis de kaarten opnieuw te schudden. Premier Primakov, die uit woede over de NAVO-acties een afspraak met het IMF over de broodnodige leningen had afgeblazen, kon geruisloos geloofd worden ten gunste van generaal Stepasjin. Deze kreeg vervolgens te verstaan dat de regering niet meer autonoom mocht opereren, maar weer door het presidentiële apparaat gestuurd zou worden.

Voor al die laatste machtsgreep van het Kremlin heeft de politieke verhoudingen in Rusland danig vertroebeld. Door het ontslag van Primakov is de strijd om de politieke en dus economische macht in Rusland weer losgebarsten. Iedereen mengt zich daarin. De tycoon Berezovski heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om zijn invloed in het Kremlin, waar hij tot de financiële crisis van vorig jaar vrijelijk de belangen van de familie-Jeltsin kon behartigen, te herstellen. Zijn tegenstanders onder de zogeheten 'oligarchen', verenigd in een factie rond voormalig vice-premier Tsjoebais, hebben de handschoenen meteen opgepakt voor een tegenaanval. Alle andere partijen, die zich net als de oligarchen op weinig anders voorbereiden dan op de presidentsverkiezingen van juni 2000, zoeken eveneens een springplank om hun politieke en economische posities veilig te stellen.

DAT VACUÛM heeft de militairen, voor wie de NAVO-oorlog om Kosovo een slag in het gezicht was, nu ongeken- de kansen geboden. Sinds een week hebben zij het initiatief naar zich toe getrokken: in de retoriek omdat zij niet als „bedelaars” door het Westen willen worden weggezet, in de praktijk omdat hun militair-industriële complex juist nu een krachtige impuls kan afdwingen. Het gezicht van generaal Leonid Ivasjov, die Tsjernomyrdin als 'expert' naar Belgrado vergezelde, sprak vorige week bij terugkeer in Moskou al boekdelen. Sindsdien laat Ivasjov geen dag voorbij gaan om van zich te laten horen. Met name het vaste voornemen van het Westen om de Russische troepenmacht in Kosovo te domineren en haar daar geen eigen commando-zone te gunnen, is voor de Russen onaantvaardbaar. Met zijn opmerking eergisteren dat de betrekkingen met de NAVO „bevoren” zijn, heeft president Jeltsin laten blijken dat hij heen en weer zwakt tussen zijn trouwe dienaar Tsjernomyrdin, Berezovski of zijn concurrenten en ook de generaals. Elke dag kunnen de posities in Moskou immers veranderen.

DE CHAOTISCHE TAFERELLEN gisteren in Joegoslavië zijn vooral het gevolg van dit gebrek aan koers in Rusland. De meeste facties binnen de Russische leiding ergeren zich wild aan de hooghartige houding van het Westen, maar velen moeten tegelijkertijd erkennen dat Moskou zonder Westers geld niet in staat is de financiële crisis in eigen huis nog enigszins onder controle te houden.

Deze dubbelzinnigheid maakt Rusland tot een onvoorspelbare partner, zeker op de Balkan, waar realisme en emotionaliteit toch al om de voorrang strijden. De NAVO, donderdag nog zichtbaar tevreden over haar „succes” in Kosovo, moet nu zeer behoedzaam opereren. En dat is heel veel gevraagd.

ing al over drie jaar een
JW WINST MET DE LEGIO-LEASE WINST-VERDRIEDUBBELAAR

Het einde van de oorlog in Kosovo heeft iedereen deze week overdonderd: niet alleen de bemiddelaars, maar ook president Clinton. Reconstructie van een plotselinge diplomatieke ontknoping. Over een pijnlijke bijeenkomst met Milošević en de ingreep van Boris Jeltsin.

12-6-99

Robert van de Roer

Na aankomst in Stalins vroegere datsja Koentsevo aan de rand van Moskou, afgegrensd door grote groene hekken, leidde Viktor Tsjernomyrdin zijn Amerikaanse en Finse bezoekers, Strobe Talbott en Martti Ahtisaari, een kleine kamer binnen. Daar stonden drie stoelen rond een tafel. Tsjernomyrdin trok er een vierde stoel bij. „Die is voor Milošević”, zei de Russische bemiddelaar. „Wat we hier ook zeggen, we moeten niet vergeten dat hij er ook een rol in speelt.” Dat vergaten ze niet. „Tijdens de gesprekken keken we herhaaldelijk naar die lege stoel en vroegen we ons af: hoe zou Milošević reageren?”, zei later Talbott, Amerika's plaatsvervangend minister van Buitenlandse Zaken.

Voor deze Rusland-kenner die als schooljongen al opstellen schreef over de Russische ziel en later de memoires van Chroesjtsjov vertaalde, was het een bijna hallucinerende ervaring om vloeiend Russisch te spreken in een kamer waar Stalins geest rondwaarde, tegen een lege stoel die een erfgenaam van Stalin symboliseerde. Twee dagen eerder had Talbott gehoord dat de Joegoslavische president Milošević deze donderdag 27 mei zou worden aangeklaagd door het tribunaal in Den Haag wegens oorlogsmisdaden in Kosovo.

Voor de Finse president en EU-ge-zant Ahtisaari en de Russische oud-premier Tsjernomyrdin was dit alles evenmin routine. Daarvoor verliep hun derde marathonzitting over vrede in Kosovo - net als de eerste op 18 mei in Helsinki en de tweede een week later in Moskou - opnieuw te moeizaam. Het trio worstelde al weken met de invulling van de 'algemene uitgangspunten' die de G8, de zeven rijk-

NAVO-generaal Sir Michael Jackson (uiterst rechts) en de top van het Joegoslavische leger ondertekenen de militair-technische overeenkomst op 9 juni Foto AP

Hoe een diplomatieke sprint een eind maakte aan de oorlog in Kosovo

De Dubbele Magneet

een schrikbeeld: de noodzaak van een grondoorlog. Ondanks wekenlange druk van de Britse premier Blair was die steeds afgewimpeld, maar nu met het oog op de vroege Balkan-winter werd die steeds waarschijnlijker. Voor Clinton stond één ding vast: de NAVO moest deze oorlog winnen. Om het schrikbeeld af te wenden was een diplomatieke eindsprint nodig, met de G8-top van 18 tot 20 juni in Keulen als een soort deadline: als dan nog geen diplomatiek akkoord was bereikt, was een grondoorlog onafwendbaar, was de vrees in Westerse hoofdsteden.

In dezelfde tijd maakte president Jeltsin in Moskou zijn eigen kansberekening. Die kwam de Amerikaanse

ste industrielanden en Rusland, op 6 mei had vastgesteld, zoals de legering van een „effectieve internationale civiele en veiligheidsaanwezigheid” in Kosovo.

Toch was het beraad in Koentsevo, achteraf, een keerpunt bij de beëindiging van de oorlog in Kosovo. En het zou niet het enige keerpunt zijn, want in twee weken tijd snelde de wereldgemeenschap in een eindsprint af op een diplomatieke oplossing, die iedereen overdonderde: niet alleen de bemiddelaars, maar ook de Amerikaanse president Clinton. Hij wilde net een grondoorlog gaan voorbereiden.

Tsjernomyrdin, een raspragmaticus, raakte in Stalins buiten overtuigd van de onwrikbaarheid van de belangrijkste NAVO-eisen, de „familiejuwelen” in Talbotts woorden. Vrijwel alle Servische troepen moesten Kosovo uit en plaatsmaken voor een vredesmacht met een NAVO-commando en -kern: twee tot dan toe onacceptabele eisen voor Milošević en Rusland. Bovendien merkte Tsjernomyrdin aan de onderhandelingstafel dat de Amerikanen en de Europeanen eensgezind waren.

Ahtisaari zat aan tafel mede door Tsjernomyrdins toedoen. Tijdens een ontbijt bij de Amerikaanse vice-president Al Gore begin mei had de Rus een extra gezant uit een Westers niet-NAVO-land gevraagd om de boodschap aan Milošević over te brengen. Talbotts baas, minister Madeleine Albright, opperde toen Ahtisaari, als oud-topman van de VN met Balkanervaring een diplomatieke veteraan. „Dat is het!”, had Tsjernomyrdin opgetogen uitgeroepen.

Hij verwachtte van de Fin de klassiek-Finse neutrale opstelling, maar dat pakte anders uit. Ahtisaari steunde een leidende militaire rol voor de NAVO: alleen de NAVO had de troepen, transportmiddelen en commandostructuur om een echte vredesmacht te vormen en de terugkeer van de vluchtelingen te begeleiden.

Tsjernomyrdin opperde dat Milošević misschien wel zou instemmen met NAVO-troepen uit Griekenland of Portugal, die niet deelnamen aan de bombardementen, maar niet met Amerikaanse of Britse troepen. Talbott poeierde hem direct af, maar stelde wel vast dat Rusland voor het eerst akkoord ging met het uitgangspunt dat NAVO-troepen deel moesten uit-

Finse president en EU-gezant Martti Ahtisaari Foto AP

Russische Kosovo-gezant Viktor Jernomyrdin Foto Reuters

Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken Strobe Talbott Foto AP

maken van een vredesmacht. Tsjernomyrdin rapporteerde na afloop aan Jeltsin de Westerse vasthoudendheid en twee ‘concessies’: enkele Servische troepen mochten achterblijven om Servisch erfgoed te bewaken en de Russen kregen een „belangrijke rol” in de vredesmacht.

De toenadering tussen Rusland en het Westen was na weken van furieuze kritiek van Moskou op de NAVO-luchtacties een doorbraak in wat

praten als de bommen vallen.” Hij dreigde te stoppen met de Russische deelname aan het vredesberaad en ontwapeningsoverleg in het algemeen, en met een complete breuk in de relatie tussen Rusland en de vs. En passant waarschuwde hij ook nog voor een derde wereldoorlog.

Talbott schrok. In jaren waren dit soort staaltjes anti-Westerse retoriek niet meer vertoond, al helemaal niet uit de mond van een pro-Westerse

Milošević verweet Rusland zijn Slavische broeders in de steek te laten om kredieten binnen te slepen

Washington de ‘dubbele magneetstrategie’ noemde. Het Westen wilde eerst de Russische positie dichterbij die van de NAVO brengen, en vervolgens Milošević onder druk zetten om te accepteren wat de NAVO en de Russen waren overeengekomen.

Van een doorbraak merkte de buitenwereld nog weinig. Op dezelfde dag van het beraad in Koentsevo verscheen in *The Washington Post* een apocalyptische tirade van Tsjernomyrdin: „Het is onmogelijk om te

Rus als Tsjernomyrdin. Juist Talbott als Clintons ‘bruggenbouwer met Rusland’ was gevoelig voor de Russische irritaties. Hij beseftte dat de relatie tussen Amerika en Rusland onvermijdelijk schade had opgelopen door de NAVO-bombardementen, maar hij kon er op dit moment weinig aan doen. Zijn enige geruststelling was de wetenschap, zoals een diplomaat in Moskou het formuleerde, dat er „een enorme kloof gaapt tussen wat Russische leiders achter de schermen zeg-

gen en de retoriek die ze in het openbaar ten beste geven”, dat opzicht had de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Ivanov, al de hoogste toonladder bereikt aan het begin van de oorlog, toen hij de NAVO-leiders uitmaakte voor „oorlogsmisdadigers” die wegens „genocide” een dagvaarding van het Haagse tribunaal verdienden.

De vs zagen Tsjernomyrdins uitval in *The Washington Post* als een laatste poging een sterkere onderhandelingspositie te verwerven, en reageerden naar buiten toe onaangedaan. Zij reageerden al even koel op het volgende bezoek van Tsjernomyrdin aan Belgrado, een dag na het Koentsevo-beraad. De Russische gezant meldde na een negen uur durend gesprek met Milošević op die 28ste mei dat Belgrado akkoord was met de eisen van de G8. Deze tijding leek voor het Westen slechts de zoveelste trug van Milošević. Tsjernomyrdin had Belgrado nu al vier keer eerder bezocht en geen enkele vooruitgang gebokt. De Servische zuiveringen en genocide gingen onverminderd dooren hadden inmiddels geleid tot een miljoen vluchtelingen. Tsjernomyrdin had tot nu toe slechts de Servische eisen verdedigd, zoals het achterblijven in Kosovo van

Servische troepen.

Het Westen was traag met de erkenning dat het vijfde gesprek tussen Milošević en Tsjernomyrdin wel degelijk tot een opening had geleid. Het was een pijnlijke bijeenkomst geweest. De Russische gezant had de Joegoslavische president crop gewezen dat hij de steun van Moskou aan het verliezen was. Milošević op zijn beurt verweet Rusland zijn Slavische broeders in de steek te laten en zich over te geven aan de eisen van het Westen om zelf nieuwe kredieten binnen te slepen. „Tsjernomyrdin wil Rusland weer in de gratie van het Westen brengen. Elke NAVO-bom die nu op ons valt, draagt een Russisch stempel”, sneerde Goran Matić, een medewerker van Milošević.

De Joegoslavische leider nam op 28 mei een psychologische horde: hij realiseerde zich dat door de plotselinge Russische ontvankelijkheid voor een NAVO-presentie in Kosovo die NAVO-troepen – hoewel onder VN-vlag – niet meer uit de Servische provincie konden worden geweerd. Maar Milošević wilde wel nog zo’n tienduizend soldaten in Kosovo houden en geen Amerikaanse en Britse troepen toelaten. Zo begon de op-

Helicopters van het Amerikaanse leger brengen materieel en soldaten naar Macedonië, voor de vredesmacht in Kosovo Foto Reuters

NAVO-bombardementen op Belgrado, 25 maart Foto AP

Vluchtelingen uit Kosovo op weg naar Macedonië Foto Maurice Boyer

van Milošević was hem, net als Tsjernomyrdin, nooit echt ter harte gegaan. „Rusland kan zich niet met deze kerel identificeren”, zou Tsjernomyrdin later tegen Duitse functionarissen zeggen. Jeltsin had Milošević nooit vergeven, dat hij de daders van de coup tegen Gorbatsjov in 1991, die Jeltsin zelf had bedwongen, had erkend. De Russische president wilde volgens medewerkers zijn relatie met het Westen niet „offeren op het altaar van Slobodan Milošević”. Zeker niet met de G8-top van volgende week in het verschiet, waar hij naar verwachting nieuwe economische steun van het Westen zal vragen. Dit strategische belang prevaleerde nu eindelijk boven de binnenlands-politieke noodzaak om de belangen van de Serviërs te verdedigen.

Op zondag 30 mei riep Jeltsin Tsjernomyrdin, Ivanov en de nieuwe premier Stepasjin bijeen. Jeltsin wilde nu snel een oplossing op de best mogelijke voorwaarden van de NAVO – als het maar leidde tot een rap einde aan de bombardementen.

Tsjernomyrdin belegde snel een nieuwe vergadering met Talbott en Ahtisaari, die daar aanvankelijk geen heil in zag. Maar de Rus was opgetogen en zei tegen Ahtisaari: „Ik ben er voor 97 procent zeker van dat jij met mij mee zal gaan naar Belgrado.” Westerse regeringen hadden er al eerder vergeefs bij Ahtisaari op aandrongen om naar Belgrado te reizen. Zij zagen in hem een krachtiger vertolker van de NAVO-eisen dan Tsjernomyrdin. De EU-gezant wilde pas gaan als Rusland dichterbij de NAVO-positie was opgeschoven: als de eerste magneet echt was aangeklikt. Ahtisaari vertelde Duitse regeringsfunctionarissen dat hij niet wilde pendelen „als een gek op een zinloze en tot mislukken gedoemde missie”. Hij wilde één keer, hooguit twee keer naar Belgrado reizen, om een overeenkomst veilig te stellen.

Vorige week dinsdag, 1 juni, kwam het Amerikaanse-Finse-Russische trio in het gastenverblijf van de Duitse regering op de Petersberg nabij Bonn weer bijeen. „Laten we het regelen”, zei Tsjernomyrdin. Hij stelde voor dat Ahtisaari en hij met één plan naar Belgrado zouden gaan. Een nieuwe

Vervolg op pagina 2

Vrede door kracht

DE tiende juni 1999 zal de geschiedenisboekjes ongetwijfeld halen. Er is een eind gekomen aan de NAVO-luchtaanvallen op Joegoslavië, het Joegoslavische leger trekt zich terug uit Kosovo, en de VN-Veilighedsraad heeft zijn zegen gegeven aan het akkoord van Belgrado.

De luchtoorlog van ruim tweeënhalf maand is met succes beëindigd. De Joegoslavische president Milosevic (inmiddels aangeklaagd op verdenking van misdaden tegen de menselijkheid) zag zich genoodzaakt te buigen voor de eisen van de NAVO.

Een internationale vredesmacht onder NAVO-bevel moet nu de rust garanderen, de terugkeer van 800 duizend gevluchte Kosovaren begeleiden, en zorgen voor de veiligheid van alle inwoners van de geteisterde provincie, ook de Servische.

Bij de NAVO in Brussel, in Washington, Londen en andere Europese hoofdsteden heerst grote voldoening over het resultaat van dit eerste niet strikt defensieve ingrijpen van de alliantie. Voor die tevredenheid is reden, want onder de gegeven omstandigheden is de bereikte uitkomst veruit de minst rampzalige.

Men moet er immers niet aan denken wat de gevolgen zouden zijn geweest als Belgrado onbuigzaam was gebleven. Dan had de NAVO moeten kiezen tussen escalatie in de richting van een grondoorlog of een halfbakken compromis dat geen uitzicht op veiligheid zou bieden aan de Albanese Kosovaren.

Toch is er ook genoeg reden voor kritische kanttekeningen bij de geslaagde luchtoorlog. Het NAVO-geweld heeft een belangrijke, waarschijnlijk doorslaggevende rol gespeeld bij het tot de orde roepen van Milosevic. Maar zonder diplomatieke rugdekking van Rusland en - in een laat stadium - van de VN was het doel van de humanitaire interventie niet bereikt.

Bovendien heeft de NAVO-ingreep de humanitaire ramp die voorkomen moest worden in eerste instantie dramatisch verergerd. Tot ontsteltenis van de beschaafde wereld reageerde Milosevic op de bombardementen met een gigantische etnische zuivering. Gelukkig kunnen de verdreven Kosovaren binnenkort terug. Maar veel onherstelbaar leed is intussen geschied. Ook (zij het op onvergelykbaar kleinere schaal) onder de Servische bevolking.

De oorlog is voorbij. Er is uitzicht op wederopbouw, en hopelijk op een stabielere Balkan, al wordt die pas denkbaar als de vlam van de etnische haat langzaam dooft. Van Europa wordt als bijdrage hiertoe een grote politieke, financiële en culturele inspanning gevraagd.

Bij alle opluchting op dit historische moment past ook de overweging dat in de toekomst de risico's van eenzijdig NAVO-ingrijpen buiten het verdragsgebied niet mogen worden onderschat. Een breed internationaal, politiek en volkenrechtelijk draagvlak is méér dan wenselijk.

AD 12-6-99
NU DE OORLOG op zijn laatste benen loopt, komt de discussie over Kosovo een beetje op gang — de discussie onder schrijvers en intellectuelen van Neerlands komaf, bedoel ik. In de Volkskrant vinden kleine schermutselingen plaats, en dat is al heel wat voor onze maatverhoudingen. Nederlandse schrijvers maken de fout dat betrokkenheid bij het lot van Kosovaren en het fenomeen 'engagement twee kanten van dezelfde munt zijn. Daarom zwijgen ze erover. Marcel Möring heeft over zijn zwijgen een welbespraakt stuk in Trouw geschreven (volgens hem paste schrijvers weinig meer dan 'in ontzetting de pogingen van de NAVO te volgen om een einde te maken aan de 'zuivering'), Stephan Sanders heeft iets provocerends in de Volkskrant gedaan, en that's it.

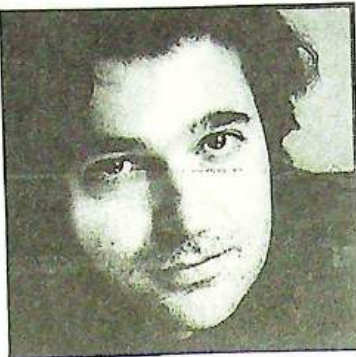
In Frankrijk gillen de intellectuelen elkaar van alles toe, in Amerika heb ik felle discussies op tv en in kranten meegemaakt, in Duitsland wordt de hele beschavingsgeschiedenis erbij gehaald, maar in NL zwijgen de schrijvers. Meninghoudende intellectuelen hebben we weinig, dus we moeten het vooral van de schrijvers hebben. Maar Nederlandse schrijvers zijn bang voor engagement. Want engagement is wat Mulisch in de jaren zestig heeft gedaan en waarover hij werken als 'Het woord bij de daad' heeft geschreven, verlichtigd met foto's van de revolutionaire schrijver en Fidel Castro. Engagement is door de schrijvende opportunisten van de jaren zestig voorgoed de keel doorgesneden, en daarmee is de kous af voor de NL-schrijver.

Maarten van Rossum is zo'n beetje de enige meninghebbende van intellectuele allure die we hebben, maar bij hem spat het slappe gelul zo hevig uit zijn geborneerde hoofd dat niemand ooit tot de kern van zijn woorden kan doordringen, aangenomen dan dat er een kern is. Dus moeten we het hebben van de schrijvers van heel kleine stukjes, zoals Jan Mulder. Jan Mulder, de columnist van de Volkskrant die gevoetbald heeft en daarom zo interessant is voor de grachtengordel, zag ik in een uitzending van Barend en Van Dorp (ik ben een fan van Barend en Van Dorp en was net terug in NL, dus ik keek). Mulder zat zoals anders donker voor zich uit te somberen. Ed van Thijn, hoofdgast van die avond, had de moed om de bombardementen te verdedigen.

Mulder explodeerde als een fragmentatiebom. Bombarderen was uit den boze, brulde hij. Van Thijn vond juist dat hij als beschaafd mens bombardementen moest steunen. Mulder schamperde dat beschaving en bombardementen twee verschillende dingen zijn. Van Thijn zei dat hij en Frits Barend er zonder de bombardementen op Duitsland niet geweest zouden zijn.

„Nou en?“, antwoordde Mulder. Nou en?

Nou en?

Leon de Winter

In deze twee onbeholpen woordjes zit de hele 'zeik niet aan m'n kop'-mentaliteit waardoor Mulder zo popie is bij de Amsterdamse sjiek. Of hij er zich van bewust is of niet doet niet ter zake, maar hij vertegenwoordigt het cynisch-laconieke clubje meninghebbers dat ons landje zo knus, lullig en onverdraaglijk maakt. Een paar jaar geleden wist hij G.L. Durlacher te onderwijzen over het gedragspatroon dat overlevenden van Auschwitz dienen te volgen, en nu becommentarieerde hij miljoenen vermoorde joden met een 'nou en?'. Wel of geen joden, wel of geen Kosovaren, het doet er op het platteland van Mulders geest weinig toe. Je wordt geboren en gaat dood en in de tussentijd speel je een voetbalwedstrijd, melk je een gekke koe, voetbal je of schrijf je een stukkie. Maar je vergriipt je als Auschwitz-overlevende niet aan een glas champagne, je gaat de NAVO niet steunen, zo oordeelde Mulder, die bekend staat om zijn onbesproken levenswandel.

Mulder wees het gebruik van geweld categorisch af. Het deed er niet toe wat Milosevic veroorzaakt had, Mulder wilde voor geen goud zijn handen vuilmaken. Zijn wereld wordt bepaald door de bar, de rand van het voetbalveld en de tafel van Barend en Van Dorp. Bij andere stukjesschrijvers vind je dezelfde houding. Het is kenmerkend voor de boerenlullenmentaliteit die zoveel van wat wij NL-mensen doen kenmerkt. We zijn geborneerde provincialen die de handigheid bezitten om met de juiste ironische toon de lastige buitenwereld op afstand te houden.

Milosevic is een kwaadaardig mens. Dat zeg ik niet, omdat ik hem ken maar omdat zijn volksdictatuur honderdduizenden doden, miljoenen vluchtelingen, verwoeste mensen, steden, dorpen veroorzaakt heeft. Als er overeenstemming zou bestaan over de juistheid van de daden die in onze naam door de NAVO zijn begaan dan zouden de meningen van schrijvers ten overvloede klinken. Maar de publieke opinie is niet gelijkgezind. Zelfs nu klinken er nog stemmen die de NAVO-acties veroordelen, en het zou zinnig zijn als zo nu en dan een schrijver zich in het openbaar over de zaak uit. Slaap in vrede.

Joegoslavië overdrijft cijfers burgerslachtoffers Navo-acties

Kosovo
Abe de Vries
AMSTERDAM, BELGRADO - De Navo-bombardementen op Joegoslavië hebben veel minder burgerslachtoffers gekost dan eerst werd gedacht.

Joegoslavische autoriteiten hebben verklaard dat door 'missers' van de Navo meer dan 2.000 mensen om het leven zijn gekomen. Werkelijkheid zijn het er vijfzeshonderd.

Het onderzoek beoogt niet volledig te zijn. Maar hogere schattingen van Belgrado, die ook in de internationale media circuleren, blijken neigens op te zijn gebaseerd. Soms is sprake van 1.200 doden, soms van 1.800, soms van 2.500. Desgevraagd kan het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken niet zeggen hoeveel burgerslachtoffers er zijn. De Nederlandse regering en de Joegoslavische beschuldigen de Navo van pogenda te bedrijven om het aantal doden in Kosovo te verhogen.

Forensische specialisten in het Joegoslavische Tribunal hebben tot op heden veel minder slachtoffers aangetroffen dan de 10.000 die er volgens de Navo zouden zijn overleden. Nu blijkt dat Belgrad de cijfers opgeblazen heeft.

In twee witboeken die in mei en juli door het Joegoslavische ministerie van Buitenlandse Zaken zijn uitgegeven (Nato Crimes in Yugoslavia, documentary evidence) staan alle grote incidenten opgesomd. Duizend pagina's, compleet met foto's, rapporten van justitie en getuigenverklaringen. Ook staan tientallen gevallen beschreven van Navo-aanvallen met één, twee of drie slachtoffers. Het totaal aantal slachtoffers dat in de witboeken wordt beschreven blijkt niet hoger dan 491. De

Oud-minister in Kroatië opgepakt

ZAGREB, 10 JUNI. In Kroatië is de vroegere chef van de inlichtingendienst gearresteerd wegens het lekken van officiële documenten en het prijsgeven van nationale geheimen. Miroslav Separović, die ook minister van Justitie is geweest, zou het weekblad Nacional informatie hebben verschaft over de wijze waarop in Kroatië politici, de geheime dienst en scheidsrechters met mafia-connecties invloed uitoefenen op de voetbalcompetitie. Volgens het blad worden clubs, journalisten en fans afgeluisterd en scheidsrechters omgekocht, met het doel de club Croatia Zagreb, de favoriet van de heersende politieke elite, te laten winnen. Het blad zou gebruik hebben gemaakt van geheime informatie die het van Separović zou hebben gekregen. Separović leidde de Kroatische geheime dienst van 1998 tot begin dit jaar. (AP, Reuters)

NAVO-interventie is nauwelijks voor herhaling vatbaar.

De NAVO heeft zijn eerste oorlog gewonnen. Hierdoor is de weg vrij voor soortgelijke interventies elders, heeft premier Blair gezegd. Hugo Young meent dat het bondgenootschap zich nu vooral zal beraden over de vraag welke kwesties geen ingrijpen waard zijn.

DIT was de eerste oorlog die de NAVO voerde. De kans is groot dat het tevens haar laatste zal zijn. Door de bergen op de Balkan is een streep getrokken. Uit naam van de internationale moraal moeten de Serviërs ze in de ene richting overtrekken en de Albanezen Kosovaren in de andere. De militaire overwinning is een goede zaak. Desondanks zijn er voldoende redenen om je af te vragen of dit alles voor herhaling vatbaar is. De NAVO-campagne van de afgelopen maanden zal waarschijnlijk niet als exemplarisch, maar als een unicum de geschiedenis ingaan.

De Britse premier dacht hier anders over. Met de Blair-doctrine die hij zes weken geleden in Chicago verkondigde, sprak hij de opvatting uit dat Kosovo de weg moest effenen voor soortgelijke interventies elders. Hij schetste een beeld van de 'internationale gemeenschap', waarin 'wij ons niet langer kunnen afwenden van conflicten en schendingen van de mensenrechten elders, omdat dan ook onze eigen veiligheid op het spel staat'. De gewetenloosheid van bepaalde barbaarse acties zou een bondgenootschap van de deugdzamen het volste recht geven de nationale soevereiniteit met voeten te treden.

Toen Blair dit zei was het succes van de luchtoorlog nog verre van zeker. Nu Milosevic klaarblijkelijk is bezweken, lijkt het standpunt dat de NAVO overal ter wereld de internationale moraal moet gaan verdedigen, dubbel zo overtuigend.

Maar de overwinning is bepaald geen klinkende. De partijen hebben nog lang geen vrede gesloten, en het handhaven van die vrede zal nog veel langer duren.

Nu de Serviërs hun gezicht hebben gered door te staan op een VN-resolutie, door te eisen dat ook Russische militairen in Kosovo mogen worden gelegerd en door hun langdurige weigering als eerste de aftocht te blazen, lijkt het erop dat Milosevic noch zijn generaals de NAVO zullen provoceren tot nieuwe bombardementen die hun strijdkrachten nog verder zouden uitschakelen. Maar ondanks dit succes is een herhaling van dit ingrijpen elders niet te verwachten.

Laten we om te beginnen eens naar de details kijken. Uitgerend de zege van de NAVO zorgt ervoor dat zij hierna veel minder armslag heeft. In Kosovo worden

50 duizend manschappen gelegerd (van wie 20 duizend Brits). Ook al kun je stellen dat zij op de Balkan nuttiger zijn dan in Noord-Duitsland, waar ze enkel een allang verdwenen vijand in het vizier houden, het betekent toch een enorme last voor een zeer lange periode. Een aantal NAVO-landen heeft reeds geklaagd over overbelasting. Vermoedelijk zullen er dan ook wat NAVO-eenheden vanuit Bosnië naar Kosovo worden overgeplaatst.

Dus hoeveel blijft er nog over voor een volgend internationaal avontuur? Dat is afhankelijk van de mate waarin de defensiebegrotingen worden verhoogd. Zelfs de regering van de havik Blair wil zich evenwel niet hard maken voor hogere uitgaven. Indien Europa haar streven naar een veiligheids- en defensie-initiatief serieus neemt, zal het er eens van moeten komen. Maar op dit ogenblik heeft de verdediging van de mensenrechten tegen barbaarse despoten in Kosovo haar grenzen bereikt.

Ten tweede is het de vraag hoe-

veel lidstaten de taken van de NAVO even wijds willen opvatten als Blair? In deze oorlog is de eensgezindheid op het nippertje gered. Als iemand aan het begin had verteld dat hij 75 dagen zou duren, was de eenheid er niet gekomen.

In die zin was de onderschatting van Milosovics uithoudingsvermogen een zegen. Iedereen voorspelde dat de oorlog een week zouden duren, en dus stemden allen er plechtig mee in. Maar ingrijpen in, pakweg, een van de Baltische landen is een heel andere zaak. Bij botsingen tussen minderheden aldaar zal Rusland rechtstreeks betrokken zijn.

Ook al is het mogelijk dat de mensenrechten daar even bruut worden geschonden als in Kosovo, kan ook maar iemand zich voorstellen dat de hele NAVO dan tot actie wil overgaan? Of, nog extremer, wie rekent er op een gezamenlijk Europees-Amerikaans militair optreden om de internationale gedragsnormen in het Midden-Oosten te verdedigen?

Op de derde plaats was de oor-

log om Kosovo, zelfs al heeft de NAVO gewonnen, een afmattende zaak. De opgetogenheid van nu zal op den duur plaatsmaken voor uitputting. De actie vergde immers veel, zowel van de politiek en diplomatie als van de overheidsuitgaven en militaire middelen.

Dat de NAVO eensgezind bleef, was een prestatie van belang. Maar de militaire kant van de oorlog werd niettemin verzwakt door politieke beperkingen. Zowel in als tussen regeringen was er continu overleg nodig om iedereen binnen boord te houden. Zulk overleg is noodzakelijk en goed, zo kan men zeggen.

Maar de NAVO is zo dicht bij het breekpunt geweest dat de lidstaten huiverig zijn voor een volgende inspanning van deze omvang, een vrees die kan blijven bestaan zolang Kosovo nog vers in het geheugen ligt.

En Kosovo zal ons nog lang blijven heugen. Nog jarenlang zullen we dagelijks met de consequenties van de gebrekkige uitkomst geconfronteerd worden. Door de wreedheid van het optreden van Milosovic werd het een oorlog die

we moesten voeren, en hij was niet zonder politiek heroïsme. Dat Duitsland, en nog wel onder een linkse regering, wilde deelnemen, was heel wat. En Tony Blair, die de buitengemeen grote politieke vrijheid van een krachtige Britse leider ten volle benutte, liet zich kennen als iemand waar men rekening mee moet houden.

Toch moet er ook worden nagedacht over de beperkingen van dit soort campagnes. Die komen helder naar voren nu de Serviërs er behendig voor hebben gezorgd dat niet alle Albanezen naar huis zullen terugkeren. De NAVO bleek niet bereid tot het voeren van een oorlog waarin eigen militairen konden sneuvelen, een reden temeer om ons niet al te hard op de borst te kloppen.

Ook de enorme prijs die Kosovo en de Kosovo-Albanezen hebben moeten betalen alvorens de strijd voor hen iets positiefs kan opleveren, moeten we als een waarschuwing zien. Het zal nog jaren duren voordat de misdaden tegen de menselijkheid in materiële zin zijn hersteld. Bovendien kan de stabiliteit in Macedonië en andere niet

bij de strijd betrokken delen van de regio wel eens voor jaren ernstig verstoord zijn.

Men kan eigenlijk alleen maar hopen dat deze oorlog in zoverre gunstig is voor de internationale moraal, waarvan Blair de meest uitgesproken pleitbezorger werd, dat een herhaling niet nodig is. De oorlog bewees immers dat het Westen in staat is te reageren op een moreel onduidbare situatie, hetgeen allicht een afschrikkend effect heeft.

De boodschap was een andere dan die van Bosnië. Daar werd twee jaar lang gezuiverd en vermoord zonder dat de coalitie van George Bush, John Major en Douglas Hurd er daadwerkelijk iets tegen deed. Etnische zuiveraars weten nu dat er een nieuwe doctrine bestaat die ook in de praktijk kan worden gebracht. Zij zullen zich voortaan misschien wel twee keer bedenken voordat ze zich weer achter hun nationale soevereiniteit verschuilen.

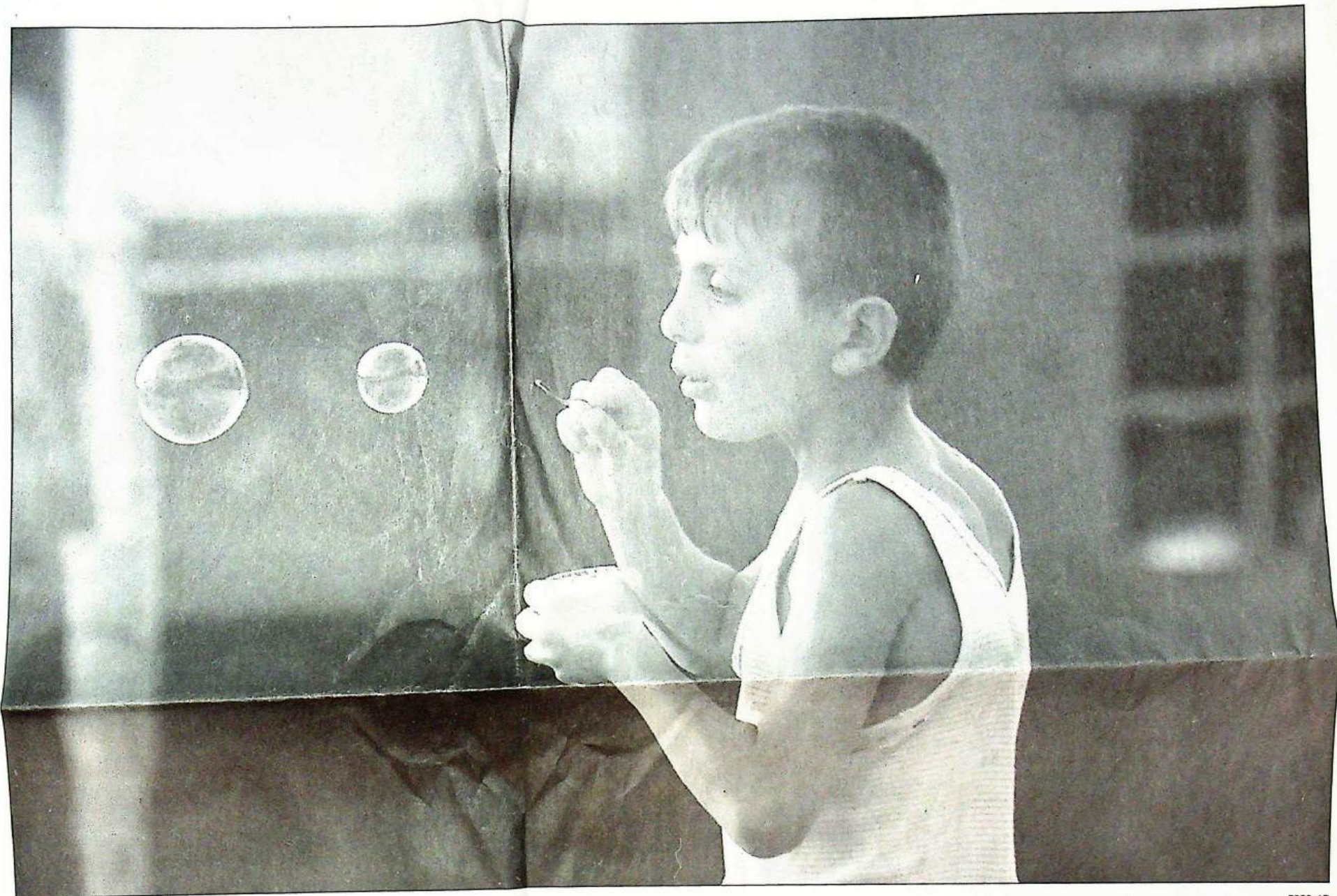
Ik vermoed evenwel dat het afschrikkingseffect naar twee kanten werkt. De gebeurtenissen in Kosovo zullen beide partijen

voorzichtiger maken. Wanneer prijs van de overwinning wordt afgezet tegen datgene wat er bereikt, zal de NAVO zich vast zeker gaan beraden over de vraag welke kwesties geen intervenen waard zijn.

Is deze woestijn werkelijk woevelden? Is onze alomtegenwoordigheid een belofte die we willen herhalen? Zijn de Verenigde Naties als vredeshandhavinger werkelijk zo bankroet dat een volgende NAVO-operatie de voorkeur verdient boven de poging om de structuur weer op de been te helpen? Is het voorstelbaar dat er de nabije toekomst weer zo'n gigantische logistieke inspanning wordt geleverd?

En zal de diplomatie een volgende keer alle NAVO-leden ervan kunnen overtuigen dat de internationale mensenrechten uiteindelijk overal moeten worden verdedigd? Als het moment daar is, is twijfel ik of zelfs Blair 'ja' zal zeggen.

Hugo Young is commentator van The Guardian.
©The Guardian/de Volkskrant
Vertaling: Margreet de Boer.

Albanees vluchtelingetje in Kukes, Albanië.

FOTO AP

De 'echte' Bosniër spreekt Servisch en is moslim

Van onze correspondent Michel Maas

SARAJEVO

'Ik ben gelukkig hier...' 'Ik kan niet anders zeggen...' 'Ik heb een goede tijd...' Elk woord dat Eliza Vujic spreekt kost moeite. Elk zinnenetje dat haar mond verlaat, moet eerst worden veroverd op haar tranen, die beginnen te stromen zodra je haar vraagt hoe het met haar gaat.

Eliza Vujic is doodongelukkig. Ze mist haar vrienden, ze mist Prizren, Kosovo, ze mist haar hele jeugd en alles wat een meisje van negentien verder maar kan missen. Ze zegt dat ze gelukkig is, want ze weet dat ze God en de Bosniërs moet danken dat ze in Sarajevo mag leven en studeren. Maar het is hier Sarajevo en niet Prizren, en haar oude vrienden mist haar oude vrienden, en ze mist Eliza Vujic als ze gelukkig is.

Haar ouders zwijgen, tot zij is uitgehuild. Ook zij zijn ongelukkig, maar ook zij onderstrepen dat ze de Bosniërs danken dat die hen hebben opgenomen, en God, die ze hierheen heeft gevoerd. De god van de familie Vujic is Allah - dezelfde god als die van de Albanen - maar hun taal is het Ser-

Een 'wintervast' tentzeil houdt tocht niet buiten

visch van de Serviërs. Zij horen noch bij de ene, noch bij de andere partij in de oorlog in Kosovo, maar horen daarom in de simpele etnische logica van Kosovo bij allebei: voor de Serviërs zijn zij Albanen, omdat zij moslims zijn, en de Albanen rekenen Vujic tot de Serviërs omdat zij Servisch spreken. Maar in feite horen zij tot

de 'Bosniërs', een kleine moslimminderheid die in Prizren ongeveer dertigduizend mensen telde. Waarom zij 'Bosniërs' heten, weet niemand, want zij leven al sinds mensenheugenis in Kosovo.

Bosnië heeft ook deze 'Bosniërs' nu opgenomen. Die konden er nog wel bij. De familie Vujic - vader Fehim, moeder Saciba, zoon Elis en Eliza - hoort bij de 29 duizend vluchtelingen uit Joegoslavië (Servië en Kosovo) die in Bosnië verblijven. Een groep die na het vertrek van bijna alle Albanen nog bestaat uit de Kosovo-'Bosniërs', uit zigeuners uit Kosovo, en uit Bosnische moslims die in Sandzak woonden - een Servische regio die grenst aan Bosnië en Montenegro.

De nieuwe vluchtelingen uit Kosovo zullen de winter moeten doorbrengen in kamp Rajlovac. Van de 29 duizend verblijven er nog een kleine vijftienhonderd in opvangkampen. Regen klettert op

de achtenveertig tenten die door de UNHCR - de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties - 'wintervast' verklaard zijn. Dat betekent dat de tenten houten vloeren hebben en voorzien zijn van een kachel. Maar zelfs wintervast tentzeil houdt de tocht niet buiten. Door de houten vloer en door de kieren in de tent van Gafur Murseli kruipen kou naar binnen.

Murseli is hier sinds mei. In november vorig jaar hebben hij en zijn gezin Prizren verlaten. Ze waren bang, vooral zijn twee kinderen, Azra (9) en Edip (7). 's Nachts werd er voortdurend geschoten, overdag waren er de intimidaties door de Servische politie. Vezija, Gafur's vrouw, haalt een stapeltje foto's tevoorschijn. Foto's van het huis, de winkels en het kantoor van Gafur. Het bedrijf - drie winkels en een groothandel - is weg. Leeggeplunderd en voorgoed gesloten.

Ze zijn eerst naar Podgorica in Montenegro gevlucht en in mei doorgereisd naar Bosnië waar deze halve tent op ze wachtte. 'Ik moet dapper zijn', zegt Gafur. 'We beginnen opnieuw. We zijn jong genoeg. We kwamen hier met 120 D-mark, meer niet. En nu hebben we al iets opgebouwd, zoals je ziet', zegt hij en hij wijst in het rond. Drie tuinstoelen, een bank, tapijten, een televisie en een ijskast maken een huiskamer van dit deel van de tent. Spullen, bijeenverdiend met zijn kleine kampwinkel. Hij heeft niemand nodig, ook de UNHCR niet. Die kan sowieso weinig voor ze doen. Zolang ze geen huis gevonden hebben, mogen ze in het kamp blijven, waar ze een minimum aan hout en eten krijgen. Om ze in leven te houden. Verder geeft hun vluchtelingenpas ze het recht in Bosnië te blijven en er te werken, al betekent dat laatste niks in een land waar de werkloosheid 60

procent bedraagt. En de kinderen mogen naar school. Dat is het belangrijkste voor Gafur. In ieder geval zal hij niet meer terugkeren naar Prizren. Daar heerst chaos, weet hij. Maar hoe het precies is weet hij niet. Nieuwe informatie uit Prizren is schaars.

Saciba Vujic, Eliza's moeder, is

Prizren is Albanees geworden

net teruggeweest. In juni 1998 - toen de toestand uit de hand begon te lopen - waren ze bij familie in Sarajevo en ze besloten daar de oorlog uit te zitten. Afgegaan september besloot Saciba lopen september te reizen om te zien naar Prizren te reizen en er te werken, hoe het er was. Als het kon, zouden de anderen nakomen. 'Op het eerste gezicht was alles in orde.

Maar naarmate ik langer bleef merkte ik dat dat alleen maar schijn was.' Prizren is Albanees geworden, en er is geen plaats meer voor haar en haar kinderen.

Er is geen werk voor Saciba en Fehim, die beiden leraar zijn, want er is geen school meer waar ze kunnen werken. De scholen, die voorheen Servisch waren, zijn nu zuiver Albanees. En ook op straat wordt nog maar één taal gesproken. 'Op straat durfde ik niet te spreken. Niemand deed dat. Steeds voelde ik: als ik Servisch praat krijg ik problemen.' Na drie weken verliet ze daarom Prizren weer, ditmaal voorgoed. Dochter Eliza beseft dat ze geluk heeft gehad dat ze in Sarajevo naar de universiteit kan gaan en medicijnen kan studeren. Maar ze weet dat dat niet mogelijk is. 'Ik wil terug. Maar ik wil terug naar Prizren dat ik ken en waar ik staat niet meer.'

Joegoslavië

Bij het uiteenvallen van het voormalige Joegoslavië speelden paramilitairen vanaf 1991 een hoofdrol. In Kroatië, Bosnië en Kosovo hebben ze vele duizenden den op hun geweten. Hun milities droegen martiale namen, zoals 'Tijgers', 'Witte Welaars', 'Grijze Wolven', 'Gouden Leeuwen', 'Schorpioenen', 'Bliksem', 'Jokers'. In Bosnië zetten zowel de Serviërs als de Kroaten paramilitairen in bij etnische zuiveringen. Ook de moslims waren bij de verdediging van Sarajevo aangewezen op bendes 'patriottische' criminelen. Servische paramilitairen trekken nog altijd de meeste aandacht. Begin jaren negentig wilden veel politici de volksgenoten in Kroatië en Bosnië helpen: zelfs oppositiepolitici Vuk Drašković had zijn - alom tegengewerkte - 'Servische Garde'. Andere milities konden wel rekenen op royale steun van leger en politie. De Arkan-'Tijgers' waren met een paar duizend manschappen de machtigste groep. Ze gehoorzaamden Zeljko Raznjatović, alias Arkan, een bankrover, huurmoordenaar en hooliganleider. De 'Adelaars' vielen onder ultra-nationalist Vojislav Šešelj. Leden van Šešelj's militie werden achteraf veelal beloond met posten in diens partij SRS; Tijgers vonden emplooi in het zakenimperium dat hun baas met de roofoverval opbouwde. Achteraf zijn nogal wat ex-commandanten omgekomen bij vetes in de Servische onderwereld, of opgeruimd omdat ze 'te veel wisten'. Dat lijkt bijvoorbeeld het geval bij de leider van de 'Grijze Wolven', Slobodan Milošević, alias Lúger. De nauwe verwevenheid tussen misdadigers en politie, die begin jaren negentig bij de vorming van paramilitaire bendes ontstond, is in het naoorlogse Servië gebleven. Dat bleek dit jaar van nut in Kosovo, toen het oude wervingsmechanisme zeer

Servische paramilitair maakt de nationalistische handgroet terwijl hij langs NAVO-militairen Prizren, Kosovo, uitrijdt. Foto AP

snel in werking kon worden gezet. De politie haalde opnieuw gevangenen leeg en plukte criminelen van straat. Ook onder beroemde vluchtelingen is druk geworven. Na ten korte training werden de vrijwilligers vanaf februari naar Kosovo gestuurd. Daar sloeten lokale Serviërs zich vaak bij hen aan. Bij de aanvang van de NAVO-bombardementen op 24 maart liet men ze op de Albanese burgers los. 'Weldoeners' als Arkan regelden bewapening, uniformen, vervoer en apparatuur - en leverden lijsten van de meest welgestelde burgers. In ruil droegen de milities een deel van hun buit af aan hun bazen.

Belgrado boos om ban door OVSE

BELGRADO - Joegoslavië heeft geprotesteerd tegen het feit dat het niet is uitgenodigd deel te nemen aan de OVSE-topconferentie in Istanbul.

Joegoslavië is sinds het uitbreken van de oorlog in Bosnië, in 1992, uitgesloten van deelname. De oppositieleiders Vuk Draskovic en Zoran Djindjic zijn nu de enige Joegoslavische vertegenwoordigers op de top. Draskovic wil in Turkije pleiten voor het opheffen van de sancties tegen zijn land. Djindjic reist mee met de Tsjechische delegatie, op uitnodiging van president Vaclav Havel.

Medewerker Bin Laden in Albanië gearresteerd

TIRANA - Albanese agenten hebben in samenwerking met leden van de CIA een Egyptenaar, Abdul Saleh-U, aangehouden en uitgeleverd. De Egyptenaar zou een medewerker van Bin Laden zijn, die voor terrorisme gezocht wordt. Saeghanistan schuilhoudt. Regelmatig duiken berichten op over medewerkers van Bin Laden die in Albanië actief zijn.

Konvooi vijf dagen vast EU kwaad op Servië om blokkade olie

BRUSSEL, NIŠ, 29 NOV. De Europese Unie heeft kwaad gereageerd op de blokkade van bijna 350 ton olie aan de grens van Macedonië en Servië. De olie, die nu al vijf dagen aan de grens wordt tegengehouden, is bestemd voor de Servische steden Niš en Pirot, die door de oppositie worden geregeerd.

Chris Patten, Eurocommissaris voor Buitenlandse Betrekkingen, eiste gisteren de onmiddellijke opheffing van de blokkade en de vrijlating van de directeur van de stadsverwarming in Niš, die vrijdag wegens vermeend machtsbruik door de Servische justitie is opgepakt. „Mijn boodschap aan de burgers van Niš en Pirot is simpel: de hebben de olie aan de grens, maar helaas moet ik zeggen dat [de Joegoslavische president] Milošević en zijn bewind verhinderen dat de olie u bereikt”, aldus Patten.

Met de olieleverantie aan geselecteerde Servische ‘oppositiesteden’ wil de Europese Unie de oppositie steunen in haar strijd tegen het bewind van Milošević. Het is de bedoeling die steden in totaal 25.000 ton olie te leveren, als ‘humanitaire uitzondering’ op het olie-embargo dat tegen Joegoslavië bestaat.

De eerste leverantie wordt sinds midden vorige week door de Joegoslavische douane tegengehouden met argumenten, variërend van computerstoringen tot de noodzaak, de lading chemisch te analyseren. Volgens de EU en de burgemeesters van Pirot en Niš is sprake van obstructie en „kwaadwilligheid jegens een hele stad”, zoals burgemeester Zoran Živko-

vić van Niš het uitdrukte. Patten sprak van „kafkaëske redenen” om de olie tegen te houden.

Vrijdag zei de directeur van de stadsverwarming in Niš, Radislav Zlatanović, dat hij geen olie meer had en daarom zijn bedrijf moest stilleggen. Hij werd prompt wegens ‘machtsbruik’ door de Servische justitie ingerekend. Volgens het regime was zijn beslissing een politieke stunt. Bij een inspectie van de olievoorraden in Niš zou zijn gebleken dat de stadsverwarming nog over voldoende olie beschikt. Dat werd prompt tegengesproken door de plaatsvervanger van Zlatanović, die vond dat de inspecteurs „creatieve methoden” hadden gebruikt om de olievoorraden vast te stellen. De gemeenteraad van Niš besloot de stad vervolgens te verwarmen met olie uit staatsreserves – die in alle steden in Servië achter de hand worden gehouden voor noodsituaties. Dat is illegaal omdat alleen de overheid in Belgrado mag beslissen over deze reserves, maar volgens burgemeester Živković stoort men zich daar in Niš niet aan: „We gebruiken die olie voor onze verwarming. Ze kunnen arresteren wie ze maar willen.” In Belgrado is niet gereageerd op het besluit van de gemeenteraad van Niš. (Reuters, AP)

Presidentiële taken Tudjman in handen parlementsvoorzitter

ZAGREB, 27 NOV. Het Constitutionele Hof in Zagreb heeft gisteren bepaald dat de Kroatische president Franjo Tudjman tijdelijk niet in staat is zijn functie uit te oefenen. De presidentiële bevoegdheden zijn met onmiddellijke ingang in handen gekomen van de voorzitter van het parlement, de 69-jarige Vlatko Pavletić.

De 77-jarige Tudjman werd begin deze maand in het ziekenhuis opgenomen. Hij zou kanker hebben. Artsen noemen zijn gezondheidstoestand „ernstig”. Meer wordt daarover naar buiten toe niet meegedeeld. De Kroatische media gaan ervan uit dat hij in coma verkeert en aan een beade-

mingsapparaat ligt; volgens sommige media is Tudjman klinisch dood.

Met zijn uitspraak bekrachtigt het Constitutionele Hof de grondwetswijziging waartoe het Kroatische parlement eerder deze week besloot gezien de ernstige ziekte van Tudjman. Door die wijziging is een tijdelijke overdracht van de presidentiële bevoegdheden aan de voorzitter van het parlement mogelijk geworden. Tot nu toe kon dat alleen maar bij de dood, het aftreden en een permanent onvermogen van de president.

De voorzitter van het Hof zei gisteren dat parlementsvoorzitter Pavletić de taken van de president voorlopig voor een periode van zestig dagen zal overnemen, en dat die periode daarna voor onbepaalde tijd kan worden verlengd. Pavletić mag zich overigens officieel geen (waarnemend) president noemen.

De nu getroffen voorziening was nodig om een constitutionele crisis te voorkomen. Vandaag loopt de termijn van het huidige parlement af, hetgeen betekent dat volgens de grondwet uiterlijk 27 januari verkiezingen moeten worden gehouden. Aanvankelijk zouden de Kroaten op 22 december naar de stembus gaan, maar omdat het desbetreffende decreet eerder deze week niet door Tudjman kon worden getekend, moest daarvan worden afgezien.

De regerende Kroatische Democratische Unie (HDZ) heeft gisteren voorgesteld de verkiezingen nu op 3 januari te houden. Een eerder voorstel om de stembusgang in de kerstvakantie te houden, stuitte op grote weerstand bij de katholieke kerk. De oppositie wil liever een datum later in januari, omdat er dan na de feestdagen meer tijd is om campagne te voeren. (Reuters, AP)

Europese Unie ruziet over hulp aan Kosovo

Door onze correspondent

BRUSSEL, 27 NOV. De Europese Commissie, de lidstaten van de Europese Unie en het Europees Parlement hebben ruzie over de wederopbouw van Kosovo. Vertegenwoordigers van de drie partijen hebben donderdagnacht het overleg boos en in grote verwarring over cijfers afgebroken. De ruzie gaat over de hoeveelheid geld die volgend jaar voor Kosovo moet worden uitgetrokken en over de vraag wie dit moet opbrengen.

Op een internationale donorconferentie eerder deze maand in Brussel heeft Eurocommissaris Patten voor Kosovo totaal 500 miljoen euro toegezegd. De EU-lidstaten kwamen met 220,8 miljoen euro over de brug, waarmee het totaal van de EU op 720,8 miljoen euro kwam. De andere deelnemers aan de conferentie zegden toe gezamenlijk 281,7 miljoen euro te zullen betalen, wat het totale bedrag op ruim één miljard euro bracht.

De EU-lidstaten zeggen nu dat het niet de bedoeling was dat hun 220,8 miljoen bovenop de 500 miljoen zou komen, die de Europese Commissie heeft toegezegd. Een woordvoerder van Eurocommissaris Patten houdt echter vol dat het geld van de lidstaten naast de 500 miljoen van de Commissie is toegezegd. Bij het overleg donderdagavond heeft Eurocommissaris Schreyer (Begroting) ook volgehouden dat de 500 miljoen van de Commissie los staan van de bijdragen van de EU-lidstaten.

Het Europees Parlement vindt dat de hulp aan Kosovo gefinancierd moet worden door de begroting van de EU voor volgend jaar te verhogen. De EU-lidstaten willen daar niet van weten. Ze stellen dat op andere begrotingsposten bezuidigd moet worden. De enige post die daarvoor in aanmerking komt is ontwikkelingshulp voor Afrika en Zuid-Amerika. Maar het Europees Parlement denkt er niet om daarop te bezuinigen.